

ŽIVA ZAJEDNICA

Kolovoz-rujan / August-September 1988.

D2384E

Broj **8-9** (94)

»LEBENDIGE GEMEINDE«

MITTEILUNGSBLATT DER

KROATISCHEN KATHOLISCHEN MISSIONEN

ERSCHEINUNGORT FRANKFURT AM MAIN

CIJENA/PREIS 1,-DM

LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA

U ovom broju:

- Pođimo svi na odmor str. 2
- Statistika naših misija str. 3
- Franjevci u djelima I. Andrića str. 4-6
- Za mlade str. 7-8
- Bog je najveće bogatstvo str. 8
- Kruh i igra str. 11
- Bez vjere propadamo str. 12
- Mini Biblijska olimpijada str. 14
- Tragedija str. 15
- Psihičko zdravlje stranih radnika str. 16-17
- Kardinalu Volku u spomen str. 18
- Lipa Vida str. 19
- Brief an Bischof Lehmann S. 20

Svetost zaručničke ljubavi

Intimna zajednica bračnog života i ljubavi, koju je Stvoritelj utemeljio i providio vlastitim zakonima, sazda se bračnom vezom, to jest osobnim neopozivim pristankom. Tako se ljudskim činom, kojim supruzi sebe uzajamno predaju i primaju, rađa također, pred društvom, po božanskoj uredbi čvrsta ustanova.

Kao što je, naime, nekoć sam Bog savezom ljubavi i vjernosti prišao svome narodu, tako sada Spasitelj ljudi i Zaručnik Crkve dolazi u susret kršćanskim supruzima po sakramentu ženidbe. Ostaje i nadalje s njima da se u međusobnom predanju stalnom vjernošću ljube, kao što je on ljubio Crkvu i sama sebe predao za nju. Prava bračna ljubav uzeta je u božansku ljubav te se otkupiteljskom Kristovom snagom i spasonosnim djelovanjem Crkve upravlja i obogaćuje da tako supruge uspješno privede Bogu, da im pomogne i utvrdi ih u uzvišenoj zadaći oca i majke.

(GS, 48).

Ljubav nikad ne prestaje,
uči apostol Pavao.
Ni supružnička
ljubav Željke
Čurić i Nenada
Čolića nikada
ne prestala!

Foto: P. Kostakev

Progovara dragi moj i govori mi:

„Ustani, dragano moja,
ljepoto moja, i dođi!

Golubice moja,
u spiljama kamenim,
u skrovištima vrletnim,
daj da ti vidim lice
i da ti čujem glas,
jer glas je tvoj ugodan
i lice je tvoje krasno.”

Dragi moj pripada meni,
a ja njemu.

On mi govori:

„Stavi me kao znak na srce,
kao pečat na ruku svoju,
jer ljubav je jaka kao smrt,
a ljubomora tvrda kao grob.
Žar je njezin žar vatre
i plamena Gospodnjeg.

Mnoge vode ne mogu
ugasiti ljubav,

nit i je rijeke potopiti.” (Pj 2, 14-18)

Podimo svi na godišnji odmor!

Kad jedan dio stroja dotraje, zamijeni ga se drugim. To u ovom našem potrošačkom društvu ide vrlo jednostavno. Ali, kad se ljudski organizam uslijed poslova, bolesti i najraznovrsnijih opterećenja troši i istroši, stopostotne „zamjene dijelova” nema. Liječnici i medicina uopće umiju jako mnogo pomoći. Presađivanje organa, liječenje, kirurški zahvati, tablete, bolovanje, kupke i dr. „čine čuda”, organizam ponovno „prorađuje”.

Ali i duša se znade „umoriti”. Stresovi, strahovi, nevjerice, podvaljivanja, rastuženja, razočaranja i hektika ostavljaju duboke tragove i brazde na veoma osjetljivoj „koži” duše naše. Za tu nedaću nemamo često adekvatnog lijeka. Razgovor s najbližima, promjena ozračja i „facâ”, posjet dragim osobama i mjestima, vesela opuštenost, odmor, godišnji odmor, znaju djelovati poput melema, poput najboljeg „Bayerova” i „Höchstova” proizvoda, na psihi koju su potresle i uzdrmale „nevere” i koju su ranili susjedi, nesigurnosti, šefovi, „prijatelji” i najbliži.

Zato na odmor, na godišnji odmor, treba svakako poći! Radi tjelesne i duševne ravnoteže, radi ljudskog ravnovjesja. Svi pametni ljudi to i rade.

I „organizam naše vjere” znade, zbog najrazličitijih utjecaja, događaja i pritisa oslabiti. Rijetko, nažalost, u takvim prilikama tražimo pomoć, savjet, liječnika, lijek. Kao da to nije isto toliko važno kao i pomoć u kriznim situacijama i stanjima našega tijela i duše!

Kad oslabi naša kršćanska vjera, kad se njezina zvijezda počne gasiti, kad moral prestane biti utemeljen u Bogu i Kristu njegovu, tada se, uistinu, događa nešto teško, egzistencijalno važno, u životu ljudskog stvorenja, tada i život poprima nove obrise i izgled koji najčešće nemaju ništa zajedničkoga s dubinskim ljudskim usmjerenjem, s njegovim konačnim ciljem i s načinom na koji treba proći kroz svijet, dostojno Boga i čovjeka, čije ime tako „gordo zvuči”.

Za tijelo i za psihi, koje život zna narušiti, tražimo i imamo na raspolaganju tisuću pomagala koja ih znaju zacijeliti i uzdići, podići. Među njima je, rekostmo, i godišnji odmor, njegovi tjedni i

Vrlo je zgodno i korisno za dušu i tijelo kad se u dane odmora pođe na neko hodočašće. Na slici: hrvatski katolici na Masadi (Izrael).

dani. U slučajevima oslabljene vjere, kršćanske vjere, ne posežemo za medicinom koja ozdravlja, liječi i spašava. Takvi smo! Ta obaveza ne spada za mnoge u životne prioritete. Živa šteta, nenadoknadiv gubitak!

Vrijeme godišnjih odmora izvanredna je prigoda da se i na obnavljanju „organizma vjere” ozbiljno i odgovorno poradi. U te dane budilice šute, termini su razrijeđeni, napetosti na niskom, najnižem stupnju. I zašto se ne bismo, baš tada, u to vrijeme, pobrigali za svoju dušu, vjeru u svoga Boga i Krista njegova – jedinog savršenog čovjeka – i povelu malo više računa o svemu tome?

Ne radi se o sitnici! Govor je o presudnoj komponenti našega hoda kroz život, o vlastitoj sudbini, o Svemogućemu. Ako smo svjesni kršćani, to nećemo propustiti, molit ćemo malo više i intenzivnije.

Jer, ni najveći ni najsavršeniji zrakoplov ovoga svijeta, a završavamo brzo dvadeseto stoljeće, neće doletjeti u svoju zračnu luku, na odredište, na cilj, izgubi li vezu s tornjem svoga zračnog pristaništa.

Ni mi kršćani nećemo nikada dospjeti do luke, do glavnog cilja, ne budemo li

u stalnoj molitvenoj komunikaciji sa svojim Bogom i Kristom Isusom, jedinim Posrednikom između Boga i čovjeka.

Za to, za molitvu, pružaju nam godišnji odmor neponovljivu šansu. Iskoristimo je u tom smislu. Zaliječimo dušu, ojačajmo vjeru!

Sve prolazi, a Krist i Otac njegov ostaju!

Ignacije Vugdelija

Urednikova riječ

Dragi čitatelji,

Kao i većina drugih mjesečnika i „Živa zajednica” običaje u ljetnim mjesecima izići kao dvobroj, prvenstveno zbog godišnjih odmora. Nadam se da ćete u ovom dvobroju naći dosta zanimljivih i korisnih tekstova i pobudnog štiva. Posebno vam skrećem pozornost na članak „Franjevci u djelima Ive Andrića”. Pročitajte svakako i referat o „Psihičkom zdravlju stranih radnika”. Ovoga puta nismo zaboravili ni naših mladih.

Želim vam ugodno čitanje i radostan odmor.

Uz iskrene pozdrave i dobre želje ostajem odani fra Ignacije Vugdelija, urednik

Statistika naših misija

Više vjenčanja, manje krštenja

Prema statističkim podacima Hrvatskog naddušobrižničkog ureda bilo je u 83 hrvatske katoličke misije u Njemačkoj, 1986. godine, 1.059 krštenja i 118 vjenčanja, a sakrament sv. potvrde primilo je 1.889 krizmanika. Najviše krštenja bilo je u Münchenu (87) i Stuttgartu (87), zatim Frankfurtu (82), Berlinu (49), Hamburgu (35), Kölnu (26) i Ulmu (26). Najviše crkvenih brakova sklopljeno je u Frankfurtu (10) i Stuttgartu (10), zatim u Pforzheimu (7), Ulmu (7), Darmstadtu (5), Hannoveru (5), Münchenu (5), Balingenu (4), Hamburgu (4) i Ludwigsburgu (4). Najviše krizmanika bilo je u Frankfurtu (343), Nürnbergu (171), Münchenu (131), Stuttgartu (126), Essenu (106), Hamburgu (92) i Hannoveru (89). Prvopričesnička statistika nije te godine vođena.

Godine 1987. bilo je u svim našim misijama u Saveznoj Republici Njemačkoj 806 krštenja i 147 vjenčanja. Sakrament sv. potvrde primila su 1.634 krizma-

nika, a na prvu pričest pristupilo je 1.564 djece. Najviše krštenih bilo je u Frankfurtu (91), Stuttgartu (84), Münchenu (77), Berlinu (54), Ludwigsburgu (30) i Pforzheimu (29). Najviše crkvenih brakova sklopljeno je u Frankfurtu (16), Pforzheimu (8), Stuttgartu (8), Münchenu (7), Berlinu (6), Darmstadtu (5) i Wildbergu (5). Najviše krizmanika bilo je u Münchenu (145), Stuttgartu (119), Ludwigsburgu (106), Balingenu (70), Ulmu (65), Wuppertalu (64) i Pforzheimu (60). Najviše prvopričesnika imala je misija Frankfurt (150), Stuttgart (138), München (116), Berlin (84), Hamburg (73), Sindelfingen (65) i Esslingen (42). U većini misija ne podjeljuje se sv. potvrda svake godine.

Prema statistici istoga Naddušobrižničkog ureda, a ona je sačinjena na temelju izvještaja misijskih voditelja, najviše hrvatskih katolika živi na području ovih misija u Njemačkoj: München (30.000), Frankfurt (17.000), Stuttgart (17.000), Berlin (9.912), Ham-

burg (6.496), Esslingen (6.000), Sindelfingen (6.000), Augsburg (5.500), Düsseldorf (5.000), Karlsruhe (5.000), Pforzheim (5.000), Ulm (5.000), Reutlingen (4.700), Waiblingen (4.500), Bielefeld (4.000), Darmstadt (4.000), Nürnberg (4.000), Offenbach (4.000), Ravensburg (4.000), Wildberg (3.950), Wiesbaden (3.370), Baden-Baden (3.200), Villingen/Schwenningen (3.163), Göppingen (3.000), Hannover (3.000), Lüdenscheld (3.000), Mainz (3.000), Aachen (2.890), Balingen (2.500), Kempten (2.500), Mosbach (2.500), Essen (2.300), Freiburg (2.228) itd. Najmanje hrvatskih katolika živi u misiji Würzburg (600).

Nije nam namjera vrednovati ove statističke podatke, ali upada u oči da je godine 1986. bilo više krštenja nego 1987. i da je 1987. godine sklopljeno više brakova nego godinu dana ranije. Dakle: više vjenčanja, manje krštenja. Dovoljno potke za razmišljanje.

Sabrao: Ignacije Vugdelija

U Njemačkoj je rođena, krštena, u Njemačkoj ide u vrtić, ići će i u njemačku školu. Samo da nauči i da nikada ne zaboravi svojih vjerskih i hrvatskih korijena.

Croatia, hvala!

Svaki put kad vidim zrakoplov da leti
Ikara se sjetim i poželim krila.
Kad na vlaku vidim „Split“ il’
„Zagreb“ piše,
Slutim da me k tebi vuče neka sila.

Kad u tuđe more stavim svoju ruku
I pučinom vidim brod što kopno lovi,
Kao mornar davni poželim se i ja
Poljupca sa lukom iz koje sam plovi’.

Svaka veza s tobom tako mi je draga,
S tobom sam što jesam – ti sve si mi
dala.

Za sunčanu zraku, topli vjetar s mora
I za sve što volim, Croatia, hvala.

Bilo gdje da vidim; ulicom il’ poljem
Dvoje dragih koji djecu vode sobom,
I nad tuđom zemljom komad vedra
neba,

Čini mi se da si sa mnom i ja s tobom.

Kada cvijeće cvate il’ ga jesen bere,
Bilo da se šume bijele ili zlate,
Kad se oru njive ili žanje žito,
I dok zvona zvone, srce kuca za te.

Svaka veza s tobom...

Božo Vuleta, London 1987.

Franjevci u djelima Ive Andrića

Dok čitamo djela Ive Andrića susrećemo franjevce i to kao sastavni dio povijesti i života u Bosni. Samo se neupućeniji čitalac može tome začuditi, a svaki bolji poznavalac Bosne zna da franjevci stoljećima žive i djeluju u njoj. Ta uska povezanost Bosne i franjevaca zainteresirala je i jugoslavenskog nobelovca Ivu Andrića. Dok umjetnički analizira pojedine periode bosanske povijesti, ne mimoilazi njihove uloge, nego uočava njihovo pravo značenje. U mnoštvu događaja i likova, koje je Ivo Andrić opisao u svojim djelima, bosanski franjevci kao redovnici, dušobrižnici i kulturni radnici zauzimaju vidno mjesto.

Dušobrižništvo je jedini razlog radi čega su franjevci došli u Bosnu. U teška i nesigurna vremena, koja Ivo Andrić opisuje u svojim djelima, biti dušobrižnik značilo je ulagati maksimum životne snage i sve intelektualne sposobnosti da se kod katolika sačuva vjera i odanost prema Crkvi.

Vjernici su im bili obično zaostali i nepismeni, a plemeniti seljaci, kojima je fratar bio svećenik, učitelj i glavni savjetnik. Svoju vjeru su dobro poznavali, ne toliko teoretski, koliko su kršćanski osjećali.

U djelima Ive Andrića susrećemo mnoštvo franjevaca svake dobi, inteligencije i temperamenta. I kad malo pažljivije promatramo te likove i njihove opise, dolazimo do zaključka da zajednički život i karakteristične crte pojedinih franjevaca iz Bosne najviše zanimaju jugoslavenskog Nobelovca. On im prilazi sasvim slobodno, prijateljski i s poštovanjem kao da živi u njihovoj sredini. Promatra ih u časovima veselja i tuge, u trenucima opasnosti i straha. Registrira njihove intimne šale i razgovara i vlada se kao prijatelj koji ih dobro poznaje i suosjeća s njihovim bolima i patnjama, a veseli se njihovim pričama i šalama.

Opisujući pojedine franjevce, Andrić često naglašava da su to sposobni i školovani ljudi. Tako je fra Ilija Zloušić, kreševski gvardijan, „štediša i tvrd čojek, vješt i mudar Travnjak za koga se govorilo da vezirsku pamet ima” (SSH). A nema više onakvih fratarra kao što je bio pokojni fra Filip. „To je bio nemiran čovjek. Tijesan mu je bio Dolac. Ja i danas ne znam kad je taj spavao. Jazuk što mu Bog nije dao pašaluk mjesto župe. Po pet poslova je taj počinjao u jednom danu. Razgrađivao je plot, pregrađivao kapelu, krpio, kradom od Turaka, krov na crkvi, prekopavao baštu koju je jučer uskopao. Timario je konja da pokaže kako se radi a kako se ne radi, šamarao momka, mjerio bir, dovikivao babu iz mutvaka, huktao, perjao, krkao, vikao... Jedino je misu govorio lijepo i sabrano” (UV). Sarajevski župnik fra Petar, zvani Džambas, „poznat među fratriba i među Turcima kao čist, hrabar i častan; bio je krupan, grlat i plahovit, živ i nemiran kao dečak.

Taj nije mogao da miruje nigde” (N). Fra Mijat Kolar je „snažan i živ pedesetgodišnjak, širokog lica, prčasta nosa i kosih očiju, iskusan i obazriv, zdrav, pun šale i duha, književan i rečit fratar.” A gučogoranski franjevci „istinski pobožni, ali jednostavni i tvrdi ljudi, imali su, kao i svi bosanski fratri, urođenu odvratnost prema preteranim bogomoljcima, egzaltiranim vernicima i svima koji se vešaju za božje skute i ližu ploče pred oltarom” (TH).

Od svih franjevaca najšire je i najdetaljnije opisan fra Marko Krneta. Bio je sestrić biskupa fra Marijana Bogdanovića. Kao čak slabo je napredovao u školi, ali je zato rastao i širio se. Biskup je poručivao sestri: „Nit utjera račvast kolac u zemlju, ni tvog fra Marka u sveti red”. Ipak ga je poslao u Rim ne bi li se tamo dozvao i popravio. Ali ni od toga nije bilo mnogo koristi. Fra Marko je stalno mislio na Kreševo i očajnički molio da ga povrate kući. Iz Rima su o njemu pisali: „Čist je i skroman, i pobožan na svoj način; ne pokazuje, istina, ni najmanje želje za svjetskim slastima i taštinama, ali, na žalost, lišen je potpuno smisla za nauku i kontemplaciju, kao i svete pokornosti prema starijim i snošljivosti s drugovima” (UM). Poslije biskupove smrti povraćen je u Kreševo i tu je čitav svoj vijek proveo kao samostanski vikar. „Brine se za živež i vino, nadgleda i isplaćuje radnike, prima i gosti Turke u musafirhani!” Da bi se mogao posve posvetiti svojim poslovima, fratri su ga posve oslobodili od dužnosti zajedničkih tačaka i molitava. Otada „dane provodi na njivama ili u musafirhani. Cjenjka se i prepire sa seljacima; i sam uzme motiku da kopa pred svima, dok se vas ne uznoji, pa se u pohladno predveče puši kao brijež poslije kiše. Ili pretače vino u memljivom podrumu, valja burad i okađuje sumporom. Presipa povazdan žito u hambaru, pa onda dva dana ne može da ispere prašinu iz grla i ušiju”. Ipak nije zaboravljao da je njegova glavna dužnost da služi Bogu. Zato je često i radio i molio u isto vrijeme. Za njega Andrić kaže: „On koji ne zna ni da lijepo piše ni pametno da govori, može, nekako, da razumije sve, i sa samim Bogom da govori jasno i slobodno. – Inače kod svakog posla on se, dok radi poluglasno moli Bogu”.

Fratri su se s njim mnogo šalili, a ponekad mu se i rugali zbog njegovih seoskih manira. A njemu je bilo najteže to „što nikad ne zna kad se fratri s njim rugaju a kad ozbiljno govore, a ponekad plane uzalud i izgleda još smješniji, a pokatkad omekša pa se pusti u razgovore, a ne vidi da mu se u dnu trepezarije na glas smiju” (UM). Iako je bio jednostavan i nespretn, vidjeli smo s koliko ljubavi i žrtve nastoji da sve ljude privede Bogu i da svi upoznaju „vječni, radosni i jedini život” koji nas čeka u vječnosti. Fratri ga i zbog to-

Ivo Andrić

ga „diraju, gone ga da im priča kako je htio da obrati poturčenicu iz Sarajeva, a on se ljuti, bježi i naziva ih besposlijenjacima” (KK). Šala uvijek ima svoje granice i nimalo ne pomućuje bratske ljubavi. Kad je čehaja Fazlo tražio džulus, a gvardijana nije bilo kod kuće pa je fra Marko morao poći umjesto njega, savjetovao ga je fra Petar „da se putem vlada mudro, da pred Fazlom ne bude ponizan i tih, da mu obeća cio džulus, ali da ga moli da ih sačeka samo koji dan još” (UZ). Na polasku je fra Marko tražio od njega blagoslov i poljubio se s njim u oba obraza.

A kad je fra Marko ležao ispružen na zemlji, sa smrtonosnim zrnom u stomaku, iz Kezmine male i neugledne puške, nalik na jarečju nogu, fratri su se strčali bunovni i uplašeni. Jedni su išli po platno i lijekove, a drugi su nastojali da zaustave ranjeniku krv. Pored fra Markove glave klečao je gvardijan fra Petar Jaranović. Ranjeniku su usta bila puna krvi pa nije mogao da govori, zato na gvardijanovo pitanje „trenu očima u znak da se kaže za grijeh, skrenu još zabrinut pogled na pogašenu vatru i oboren kazan i izdahnu” (KK). Ovako tragična smrt njihova vikara jako je uznemirila i zaprepastila sve fratre u samostanu, pa su oni, već prema dobi i naravi, „plakali ili psovali i škripali zubima, ili molili pogruženi s licem u dlanovima”.

„I kako pokojnik nije imao nikakve časti ni položaja u redu, niti je bio učen, ni mnogo pobožan, ni imao kakvih naročitih sposobnosti”, fra Ivan Subašić je napisao u Nekrologij samo to, da ga je ubio „Turca quidam pessimus Kezemo dictus”. Fra Stjepan Matijević, starac od osamdeset i pet godina, bez ijednog zuba u glavi, kost i koža, koji je i u šali uvijek bio uz pokojnog fra Marka, nije se složio sa suhom Subašićevom prozom. Patio je od nesаницe, pa hodajući jedne noći po samostanu nađe Nekrologij, „precrtu unakrst hladnu latinsku prozu Subašićevu i drhtavom rukom, starim fratarskim pismom, dodade pored fra Markova nekrologa, na okrajku lista, jedva čitljivo: ‘Ovaj je volio manastir kao svoju dušu. Da se zna’” (KK).

Fra Luka Dafić je svjetao lik, požrtvovan i pun ideala, a te svoje ideale uporno ostvaruje u teškoj političkoj i ekonomskoj situaciji. Došao je iz Zenice još kao dijete kad su svi njegovi pomrli od kuge i u Gučoj Gori, s kratkim prekidima, proveo čitav svoj vijek. Fra Lukina „mršavost bila je poslovična u

celoj Provinciji. (Dvije stvari ni najučeniji ulema ne zna, na čemu zemlja stoji i o čem habit na fra Luki visi). Na tom visokom i mršavom telu stajala je, uspravna i živa, lepa glava sa modrim očima nekud zanesena i malko odsutna pogleda... ostao je živ i pokretan sve do pod starost. Taj ne hoda, nego sijeća kao sablja, – govorio je za njega jedan od gvardijana. I zaista, taj čovek nasmejanog pogleda i živih nečujnih pokreta nije nikad mirovao”.

Još kao bogoslov pokazao je volje i dara za ljekarsko zvanje, zato su ga starije posla- le u Padovu na medicinsku školu. Nije zavr- šio te škole, ali je još više zavolio ljekarsko zvanje i sam u svojoj čeliji „nastavio da sa strašću proučava i sakuplja lekove i s lju- bavljaju da leči ljude. Ta strast ga nije nikad napustila i ta ljubav nije nikad hladnела”. Pored redovničkih i misničkih dužnosti, lije- čenje je bila njegova jedina briga i glavna misao. Liječio je sve bez razlike; hvatao se u koštac sa svakom vrstom bolesti, ali je ta nje- gova vještina dovodila nekad samostan u te- žak položaj. „Nekad je to bilo izvor stalnih nezgoda po manastir i jedini razlog oz- biljnih sukoba između fra Luke i manastir- skih starešina. Nije fra Luka ni tada tražio bo- lesnike među svetovnom čeljadi, pogotovo ne među Turcima, ali su Turci tražili njega, ponekad ga pozivali i molili a još češće na- ređivali i sa zaptijama ga odvodili kod boles- nika. Od tih fra Lukinih poseta imali su i on sam i njegov manastir mnogo glavobolje, štete i neprilika. Dešavalo se da ga zovu i preklinju da leči nekog bolesnog Turčina ili Turkinju, pa posle tuže i njega i manastir, što je bolesniku krenulo nagore ili što je umro. A i kad je lečenje uspevalo i rodbina, zado- voljna, darivala fra Luku, nalazili su se zlo- misleni i lakomi Turci i optuživali ga što je zalazio u turske kuće” (THZ). Bio je „odu- ševljen i nepopravljiv prijatelj bolesnog de- la čovečanstva i imao je za prijatelje celu pri- rodu, a samo dva protivnika: fratre i miše- ve”. Fratri su se na račun njegova liječenja mnogo šalili. Tu se posebno isticao gvardi- jan fra Martin Dembić, „koji je bio duhovit, snažan i nemilosrdno podrgljiv, ali dobar starešina i savršen redovnik”. I pored bes- krajnih priča i šala i on je dočekao, kao i mnogi drugi fratri, „da umre na fra Lukinim rukama. Istina da se on i tada, mršteći se od bolova, smeškao i u isto vreme teško dišući govorio okupljenim fratrima: – Braćo, u re- du su svi manastirski računi, i veresija i goto- vina. Vikar sve zna potanko. A sad halalite i pomenite me u molitvama. I znajte da mi dvije stvari dohakaše: moja zaduha i moj li- kar”.

Što je fra Luka više stario, umirali su njegovi vršnjaci pa su ga mlađi fratri s vremenom pre- stali dirati zbog njegovog neobičnog načina života, njegove ljekarske strasti i njegovog drugovanja sa Židovom Mordom Alijasom. Fra Luka bi odlazio k njemu u Travnik, sje- dio s njim na čepenk, mijenjao podtake i is-

kustva, tramljivao trave i korjenje. Fratri su bili već odavno naviknuli na to, pa su to sa- mo okvalificirali kao „prijateljstvo između Starog i Novog zavjeta”.

„Prije smo vidjeli koliko su i on i samostan imali neprilika zbog njegovog liječenja, ali se on nije toliko bojao ni šteta, ni srdžbi, ni nesporazuma, nego se jedino bojao da mu se, dok je on bio u zatvoru, u samostanu „ne ukvare lekovi i ne pocrkaju pijavice, da mu fratri ne ispreturaju i ne pobacaju snopove i zavežnje.

Fra Luka Ibršimović, borac za očuvanje vjerskog i narodnog identiteta

A i te svoje ‘velike protivnike’, fratre, na koje bi u sebi ponekad i samo trenutno zažalio, fra Luka je lečio i njegovao predano i dušev- no, kad bi se razboleli, savetovao ih i brinuo se o njima dok su zdravi. Čim bi se neki od njih malo zakašljao, fra Luka je pristavljao na svojoj mengali lončić sa travama i nosio mu lično vruć i mirisan čaj u čeliju i nagonio ga da pije. Bilo je nabusitih fratar, oso- benjaka, mrzovoljnih i ravnodušnih, ‘starih ujaka’, koji nisu hteli da čuju za lekove i lika- ra, koji su ga terali iz čelije ili se potsmehivali njemu i njegovom lečenju, ali fra Luka se ni- je dao zbuniti ni odvratiti. Prelazio je preko šala i uvreda, kao da ih ne čuje, i uporno je tražio od bolesnih fratar da se leče i čuvaju, molio ih, nagovarao i mitio da uzmu lek koji je on s mukom spremao i često sa troškom nabavljao...”

... Malo bezazleniji neprijatelji fra Lukinih nastojanja bili su miševi. Fratri su u šali tvr- dili da su njegovi meleml i lijekovi glavni razlog što se miševi kupe u zgradi, a on se opet žalio što mu nanose štetu. Zato se mo-

rao nadmudrivati s rijetko viđenim neprija- teljima. Imao je dvije mišolovke, redovno ih je zapinjao uz pršut ili loj, ali bi ujutro obi- čno našao mišolovke zapete i prazne, a loj i pršut pojedeni. „Ali kad bi se desilo da se miš zaista uhvati, probudila bi ga lupa kapka na mišolovci i on bi ustajao, obilazio oko uplašenog miša, pretio mu prstom i glavom: – Ahaaa! Šta ćeš sad? Hoćeš u štetu, je li? Eto ti sad – onda bi, onako bos i samo ogrnut ha- bitom, uzeo pažljivo mišolovku i izneo je na dugačku divaninu, do samih basamaka, ot- vorio vratašca na njoj i šaptom podviknuo: – Izlazi, rsuze! Ajde, aj-dee!... Fratri su znali za ovaj fra Lukin način hvatanja miševa, za- dirkivali su ga često i govorili da likar ‘godi- nama sve istog miša lovi i pušta’. To je fra Lu- ka odlučno poricao i opširno dokazivao kako ih on uhvati po nekoliko preko godine, veli- kih, malih, srednjih. – Ama, ja sam ču, – ka- že mu jedan od staraca, – da ti, kad puštaš miša, otvoriš kapak i kažeš: ‘Ajde, izlazi i tr- či u gvardijanovu sobu. Bježi!’”

A kad su se fratri šalili i govorili kako bi se oni ponašali kad bi uhvatili miša, kako bi ga potopili u vrelu vodu, fra Luka bi se uzbudio i govorio: Kakva vrela voda? Jesi li ti kršten? Božje stvorenje u vrelu vodu?

Fra Nikola Granić, zvani Mumin, bio je isto tako talentiran mladić. Fratri su ga poslali na studij u Italiju „i u Bolonji je izišao kao naj- bolji bogoslov i nada bosanske provincije. Ta nada, kao i mnoge bosanske nade, nije održala obećanje. Po svršenim studijama fra Nikola je bio meštar u novicijatu. Tu je duž- nost vršio ponajviše i docnije u Bosni. Za njega je zapisano da je bio ‘znalac jezika i valjan meštar mladeži’. Bio je zaista dobar fratar i tvrd redovnik, ali je bio na svoju ruku i kao svi Granići vukao odnekud tursku žicu. Bio je jak u latinskom i znao je turski kao ma- lo koji od fratar i prije i poslije njega”. U mladosti je bio stasit i naočit, ali je zarana postao za priču nepokretan i mučaljiv. Bje- žao je od časti i titula „onako kao što su se drugi za njih otimali. Đaci su ga volili, a on je volio njih i svoje ćutanje”. Imao je lijepo iz- brušenu mletačku čašu, zvana Mostarka, sa udubljenjem po sredini i brušenim krajevi- ma, sa crvenim pečatom, kao okom, u sva- kom udubljenju. „Pio je polako i nikad nije ni dolivao ni po drugi put nalivao”. Nije pio mnogo, ali je pio tako kao da je sam na svije- tu i po tome je postao poslovičan i kod svije- ta i kod fratar. „Fratri k'o fratri. Kad bi fra Nikola otišao do nekog drugog manastira, što bez velike nužde nije radio, pisali bi jed- ni drugima: ‘Dolazi vam tamo fra Nikola Mumin. Sa sobom vodi Mostarku. Spremite doček za oboje’”. On ipak nije mijenjao svoj način života i nije se mnogo obazirao na po- drugivanja i prekore.

Fra Petar za njega kaže, da je na sebi osjetio kako korisno i dobro mogu govoriti ljudi koji

(nastavak na sl. str.)

znaju šutjeti i kako pod grubom tunikom i ugojenim, teškim tijelom živi i postoji snažan duh. Fra Petar je, naime, sa svoja dva druga bio odlučio napustiti Red i bježati u inozemstvo, u Austriju. Pred polazak mu ipak dođe na misao da ode i da se ispovijedi kod fra Nikole. Kako je fra Nikola, sa svojom čašom, sjedio u šljiviku, ustane, u jednu ruku uzme čašu, a drugom uzme njega za ruku i povede ga u svoju sobu. Tu mu je dugo govorio o Bogu i duši, o vjeri i zavjetima koje je položio. „Davno je bilo – priča fra Petar – ali kao da ga sad gledam. Bijaše otežao. Krupne plave i bistre oči, blijedo lice, a crni gusti brkovi. Gleda mi pravo u oči i trese me, držeći me za oba ramena.

– E, moj Jusufe!

Tako je imao običaj zvati sve čake koji mu ne bi znali lekciju ili bi nešto drugo zgriješili.

– Nije tebi mjesto u svijetu i u Njemačkoj, nego u samostanu i u Bosni. Šta ćeš? Ovo je zemlja oskudna i uboga, tijesna i mrka, ni valija nije u njoj lako biti a kamoli raja i redovnik. U ovoj se zemlji jedna čaša vidi i bude oči kao najviša kula u nekoj drugoj. Kome je do toga da bude rahat i zenđil, nije mu se trebalo u njoj roditi ni zafratiti. Ovdje se dram radosti dušom plaća. A ti idi sad pa pitaj zašto je tako. Ili, još bolje, niti idi niti pitaj, nego sjedi gdje si i budi što si, jer je ludo ići i pitati drugog što te boli, a mnogo pametnije sjediti i razgovarati sam sa svojom mukom. A ti misliš da ovakve kao što smo mi tamo u svijetu čekaju i neće da otpočinu teferić bez nas! E, moj Jusufe, nije to za nas fratre i Bošnjake. Jeste, ovdje te čeka kriva bosanska brazda i fratarske muka i sirotinjski bir i teška služba, a s druge strane, može biti, kolaj i svaka ljepota. Ali, šta ti vrijedi kad to nije tvoja strana! I da odeš tamo, ne bi ti ništa koristilo. Cijelog vijeka bi ostao ono što si. Ko te nikad ranije nije čuo ni vidio, samo kad te pogleda rekao bi odmah: Otkud ova fratrina ovdje? Gonite rđu tamo u Guču Goru, odakle je pobjegao, i vežite ga za lanac sa koga se otkinuo! I da budeš bogat i silan i stršan, prvi među privima, da ti nitko ne smije riječi kazati, ti bi mu to u očima pročitao. Pa opet isto. Nego, sjedi gdje si, na svom mjestu i u svom Redu. Pa ako baš mora da se griješi, griješi ovdje! Poslušaj mene, nećeš se previriti ni pokajati. Vrijedi se prelomiti i pregoriti. Zar je mala stvar biti Božji vojnik?” (Č). Nakon ovih riječi mladi je fra Petar zauvijek odbacio od sebe pomisao o bježanju u svijet.

Dok je fra Grgo, u Andrićevim djelima, hladen i nepristupačan fratar, dotle je **fra Serafin Begić**, sasvim otvoren i pristupačan svakome čovjeku bez razlike, fratar koji je bio često opominjan, premještan i kažnjava. Kao siročić iz siromašnog i zabačenog sela Bosanske Krajine došao je u samostan na Plehan i tu je odrastao i školovao se. Znao je lijepo pjevati, „i otkad se pamti nije bilo tako nemirnog fratra i takvog veseljaka i obešnjaka kao što je plehanski Serafin”. Na

studijama u Mađarskoj nije baš dobro učio bogoslovске predmete, ali je dobro znao latinski i „naučio da svira sve moguće instrumente, da igra čardaš i peva mađarske pjesme”. Za njega je kasnije u Bosni bilo teško naći posao u samostanu, „jer je tu kvario red i kršio disciplinu”, zalazio je među muslimanske meraklije i veseljake, a oni su ga cijenili i priznavali zbog njegove duhovitosti, lijepog glasa i sviračke vještine.

S fratriba se u samostanu mnogo šalio, a i oni s njim. Čim bi došao koji fratar iz kojeg drugog samostana na Plehan i počeo se šaliti na račun njegovih akšamluka s derventske begovima, on bi mu odgovarao: „Nemoj ti da me vučeš za jezik, čuješ! Od tristo godina ima u nas poslovice za naša tri manastira: Kreševljaci iju, Fojničani piju, a Travničani kriju. Ja, beli, ne krijem. Radujem se svakom zalagaju, svakoj pjesmi i svakoj kapi vina. I kad popijem čašu, ja je dignem da je svak vidi, i kucnuo bih se s cijelim svijetom da mogu”. I kad bi štogod previše rekao, napravio grubu šalu, i kad bi mu fratri prigovorili, a svi su se grohotom smijali, on je spremno i opet šaljivo odgovarao: „Pusti me da govorim. Vidiš da im je na dnu duše milo da čuju neku pametnu riječ i – cijelu istinu; jer ako je nesretni fra Serafin ne kaže, neće, beli, niko od njih. A kad ja umrem i kad ta teška šteta potrefi majku provinciju Bosnu Srebrenu, neće više biti među njima istine ni koliko za lijeka, nego će morati nekoga u svijet slati po nju i uvoziti je, k'o so krupnicu, pa opet neće biti kao moja”.

Živeći i radeći u Bosni fratri su, u Andrićevim djelima, „mnogu stvar na šalu okretali i šalom se branili i održavali” (SSH). Od nemilih događaja pravili su priče, začinjene šalom, i prepričavali ih u raznim zgodama i intimnim fratarskim sastancima. Zato je fra Stjepan često ponavljao svoju priču, mada je unaprijed znao „da će joj se kraj, ako uopće stigne do kraja, izgubiti u gromkom smehu, da će se fratri razići držeći se za stomak, kašljući i teško dišući”. Njegova priča nije bila toliko smiješna, a boljelo ga je to što nikog nije uspio da u to uvjeri. A kad je trebalo da je priča, pričao ju je „iskreno i duševno, kao što se nekom daje krvi svire i kao što mogu samo oni koji nemaju nikog prečeg ni bližeg od braće i manastira” (N).

Kakvi su Andrićevi franjevci?

Andrićevi franjevci su uravnoteženi i prirodno zdravi ljudi. Ne zanimaju se neplodnom spekulacijom, nego ih zanima život na svim područjima. Mnogo su se brinuli za podmladak jer su znali da o podmlatku ovisi budućnost katoličanstva u Bosni. Među podmlatkom su ponekad imali sirov materijal, ali su ga oni obrađivali s ljubavlju i razvijali u njima one dobre osobine koje su imali, i po kojima su kasnije bili dobri redovnici i svećenici i uz neke svoje slabosti. I kao da na svaki od njih u svom životu ima stalno pri-

sutnu problematiku smisla života uopće i redovništva posebno, pa spremno i staloženo pristupaju velikim životnim problemima i s uspjehom ih rješavaju.

Franjevci u Andrićevim djelima suprotstavljaju se svim životnim poteškoćama na sasvim pošten i legalan način. Ne vesele se tuđem zlu. Zato fra Mato Mikić kritizira sve one koji su „gledajući kako vezir uništava Turke i njihove ‘prednje ljude’, govorili da iz toga može da iziđe neko dobro za raju, jer naše budale misle da tuđe zlo mora svakako biti njihovo dobro” (PVS). Njihov cilj je da sačuvaju svoj život i katoličanstvo u Bosni. Zato su tu, to žele postići, i to postižu.

Jugoslavenski Nobelovac je uspio, vještinom velikog umjetnika, prikazati čitavu zajednicu preko likova pojedinaca. Pastoralni rad fra Marka, fra Luke, fra Ive... daje nam vjernu sliku kako su franjevci onog vremena obavljali svoje pastoralne dužnosti. I ne samo to. Oni djeluju na područjima kulture, i kao jedino školovani ljudi onog vremena, predstavljaju sve ono što je dobro i plemenito.

Među Andrićevim franjevcima nema nekih strogo ukočenih formi života i rada, već oni sami iznalaze načine u skladu s Božjim zapovijedima i redovničkim pravilima. Zato za njih Defose, u Travničkoj hronici, kaže, da su to sinovi sv. Franje „bosanskog formata”. To su razne naravi i razni tipovi, ali se kod svih opaža jedna vidljiva karakteristika: sve ih je oplemenilo kršćanstvo. To zapaža i svatko tko dolazi s njima u dodir, a oni svjesni svog poziva vladaju se „neusiljeno, slobodno, s prirodnim pokretima i izrazima lica” (TH).

Za franjevce, Andrić, u pripovijesti *Za logorovanja*, kaže: „Kad propadne sav svijet i sve države, vjeruj, ovi će fratri plivati kao zejtin pri vrhu”. Mogao je to reći jer poznaje povijest franjevaca i njihovo višestoljetno djelovanje među katolicima u Bosni.

Fra Andrija Zirdum, „Poziv”, Zagreb 1971.

Sveti je Franjo pozdravljao sve ljude s „Mir i dobro”. O 800. obljetnici Franjina rođenja ovako je jedan hrvatski franjevac grafički izrazio prvi dio pozdrava svoga Utemeljitelja.

Seksualno iskustvo prije braka – priprava za dobar brak?

O seksualnosti, ljubavi i braku danas se misli dosta drukčije nego prije. Potpuni bračni odnošaji ne spadaju, za mnoge, samo u brak. Oni su cijenjeni prije braka i izvan braka. Dosta je čuti neke razgovore o toj temi. Mnogi misle da je predbračni odnošaj jedna vrsta probe za brak i da je potreban za uspjeh budućeg braka. Sudeći na temelju činjenice da mnogi ulaze u brak kao iskusni bračni partneri, dalo bi se zaključiti da do predbračne čistoće i suzdržavanja u naše dane čak ni kršćani puno ne drže.

Evo dvaju primjera koje donosi jedan svećenik. Pišu mu:

a) „Mi smo sprijateljili ima pola godine. Viđamo se gotovo svakoga dana. Dobro se razumijemo, imamo zajedničkih interesa i vjerujemo da jedno drugom dobro odgovaramo. Ako sve bude išlo dobro, oženit ćemo se kad završimo školu. Kad smo sami, nismo anđeli. U početku je bilo dosta ljubakanja i pettinga, ali odnedavna imamo i redovite intimne odnose, jer želimo isprobati da li i seksualno jedno drugom dobro odgovaramo. Ako ustanovimo da to nije tako, prekinut ćemo vezu i potražiti drugog partnera s kojim ćemo se moći bolje ostvariti.”

b) „Ja študiram, piše jedna študentica, na sveučilištu i živim zajedno s mojim prijateljem. Prvo, to nam je jeftinije, i drugo: mi ne držimo puno do ženidbe i braka. To su stare forme kojima je odzvonilo. Glavno je da se mi volimo.”

I mogli bismo navesti tisuće takvih slučajeva i takvih načina razmišljanja.

Prve zaljubljenosti i prva predanja... Ono što je najstrašnije za naše vrijeme može se i ovako izreći: gotovo je nezamisliva ljubav ili govor o ljubavi, a da ne dođe do seksualnog sjedinjenja. Ni pisma, na susreti, ni razgovori, ni blizina, ni poljupci, ni ništa drugo ne znači ama baš ništa, ako se seksualno ne zadovolje. Ženskim to, poznato je, teže pada, barem u početku... One ljube srcem. Ali kad se naviknu, ne znaju prestat... Takvi u braku nemaju što otkrivati, sve su iskusili, to su mladi starci...

No ima drugih. Postoje odgovorni mladići i djevojke.

Biti odgovoran danas je važnije nego ikada, razmišljaju ti drugi. Biti odgovoran ne znači htjeti imati i htjeti posjedovati, nego davati i darivati i odnositi se prema drugome tako da ga se nikada ne uvrijedi, nego štiti. Predbračni odnošaji, kažu oni koji tako misle, ne mogu isprobati braka, jer je ustanova braka nešto sasvim drukčijeg od predbračnog vremena.

Isti je svećenik dobio i ova pisma:

a) Mi smo se sprijateljili ima duže vremena, viđamo se često, dobro se razumijemo i imamo mnogo zajedničkih interesa. Kad ustanovimo da jedno drugom dobro odgovaramo, oženit ćemo se. A dotle ćemo se uvijek ispitivati. Mi jedno s drugim doživljujemo dosta lijepih momenata, puno nježnosti, poljubaca i – strasti. Naravno da bismo željeli potpuno tjelesno, seksualno sjedinjenje, ali mislimo da bi to moglo dovesti do prerane veze koja otežava slobodan izbor i onemogućuje kritično ispitivanje i zato ga isključujemo. O „isprobavanju” da li seksualno jedno drugom dobro „pašemo”, ne držimo mnogo.

Jer, kad bismo ustanovili da ne „pašemo”, što onda? Što će biti od one strane koja tu, recimo, podbaci? A kako dugo i s koliko partnera treba isprobavati seksualnu pogodnost? Zar se ne može uvijek zamisliti, barem teoretski, partner, koji bi nam seksualno bolje odgovarao? Ili drugi slučaj:

b) Študiram na sveučilištu. Tu sam upoznala svoga prijatelja. Mi se volimo, ali ne želimo preseliti u zajedničku kućicu sobicu i tu živjeti kao da smo u braku, kao što to čine mnogi naši prijatelji i znanci. To ni na što ne obvezuje, ne daje nikakvih prava i to mi nećemo. Mi ćemo pričekati, strpiti se do braka. U braku se događa pristajanje na isključivo i trajno zajedništvo. Pravna sigurnost i te kako je važno za nas i za naše dijete. Za to je brak potreban.

Ili ovako do braka, ili nikako, rekao je jedan zaručnički partner, točnije ženska strana, kad je druga strana htjela puninu seksualnog općenja. Takvi se danas sve manje čuju, nažalost... ali ima ih.

Što reći na to?

Ima normi, pravila vladanja koja se ne smiju tako lako dokidati, a da se čovjek

Učenje Katoličke Crkve da je seksualni život prije bračnog zajedništva grijeh, u biti je razumljivo i pametno (Christa Meves)

ZA MLADE

ne unakazi. Za razliku od nekadašnjeg shvaćanja, danas se posebno cijeni ljubav, solidarnost, obzir prema partneru. To je dobro. Ali, s druge strane treba također naglasiti da je slika o svijetu danas znanstveno-tehnički prožeta. Danas vrijedi samo ono što je učinkljivo, što se može iskusiti, planirati, dokazati, čak i sreća. To je dovelo do velikih nesigurnosti u postavljanju prema čovjeku. Danas bi svijet morao ponovno učiti druge vrijednosti: povjerenje, moći čeka, prihvaćanje onoga što se ne da tako lako izvagnuti. Morao bi naučiti opuštenost, smirenost, trijeznost.

Potpuni seksualni odnosi prije braka mogu imati i neke pozitivne posljedice: produbljeno upoznavanje, popuštanje napetosti i veću zrelost. Međutim, negativne su posljedice puno veće (ovo sve s čisto ljudskog stajališta!): gubljenje distance, fiksiranje na seks, tj. sve je, misle, u seksu; skućivanje mogućnosti odlučivanja, napetosti, razočaranja, opterećenja... I svaki razuman čovjek koji odvagane ove dvije vrste posljedica, zaključit će da su negativne daleko veće i da je predbračno potpuno predanje opasno za moralni život pojedinca.

Zato Christa Meves i kaže:

„Učenje Katoličke Crkve da je seksualni život prije bračnog zajedništva grijeh, u biti je razumljivo i pametno. Samo u braku žena može naći dovoljno prostora i skrovitosti za svoj tjelesni i duševni razvoj i doživljaj. Inače, ostaje strah koji uništava psihi... prezervativi ne rješavaju problema... Onaj koji seksualnost proglasi samosorhom (svrhom samoj sebi – a to se nažalost često događa!) opazit će da više ništa ne „štima“.”

Učenje Katoličke Crkve u ovoj stvari sasvim je jasno: spolni odnosi dopušteni su samo u braku. Između bračnog i predbračnog seksualnog zajedništva postoje toliko bitne razlike da je potpuno seksualno predanje pozitivno moralno samo u braku, a nikako prije braka.

Po kršćanskom učenju Bog je u svojem stvarateljskom djelu htio brak kao način življenja: brak je partnersko zajedništvo muža i žene. On je zajedništvo osoba i snagom svojega bića i postojanja upućen na djecu. Ovaj bračni način zajedništva biva sakramentalno

posvećen i označuje vjernost Krista njegovoj Crkvi.

Veliki znak i tjelesni izraz te stvarnosti jest potpuno predanje u ljubavi. Pilule se zahvat u prirodni proces divno uređenog organizma... Jedna poštena djevojka teško doživljava radost seksa prije braka: strah ju je da će doći dijete...

I predbračno susretanje jest jedna vrsta partnerskog zajedništva, ali ono je na putu ka braku, ono je privremeno, ono nije konačno i bezuvjetno pristajanje uz osobu, ono nije brak, ono nije sakrament.

Simboli dakle i tjelesni izrazi ljubavi moraju biti prije braka podređeni toj privremenosti... Inače je to igra, neozbiljnost koja zna imati strašnih posljedica... Najveći dio prostitutki se upravo rekrutira među razočaranim djevojkama... Seksualna diktatura naših dana najočitije pokazuje svu neozbiljnost našega vremena i svu nebrigu za zdrava, odgovornog i sretnog čovjeka!

Zato se kršćanski mladići i djevojke čuvaju predbračnih spolnih odnosa.

Priredio: Iv.

Razgovor s povodom

Da nikada ne skrenu s puta vjere!

Maloj **Antoniji Udžbinac** tek su četiri godine. Živi u frankfurtskom predgrađu Höchst sa svojim roditeljima Milkom i Stjepanom i braćom Antom (13) i Marinom (10). Obitelj spada među one koje običavamo nazivati osvjedočenim i praktičnim hrvatskim katoličkim obiteljima. Svi su svake nedjelje na Misi, često i na dvije, u kući zajednički mole, Ante i Marin ministriraju, igraju folklor i pjevaju u zboru misijskih mladih, a Ante na misijskoj kaseti „Najljepše božićne melodije svijeta” ima i svoju solo-dionicu. Na gotovo svim misijskim priredbama i hodočašćima naići ćete i na obitelj Udžbinac. Međugorje posjećuju barem jedanput godišnje.

Milka, bankarski činovnik iz okolice Biograda na moru i Stjepan, poslovođa u jednoj velikoj građevinskoj firmi, rodom iz Velikog Grđevca kraj Bjelovara, susreli su se na hrvatskoj Misi u crkvi Sv. Ante u Frankfurtu, upoznali se i oženili. Bilo je to prije punih petnaest godina.

Povod za ovaj mali razgovor s tom kršćanskom obitelji dala je Antonija i jedan kratki napis u „Živoj zajednici”. Naime, u svibanjskom broju objavio je naš list na četvrtoj stranici sliku male Antonije koja je u „Muci” glumila ulogu jednoga od djece jeruzalemskih žena koje su tješile Isusa na njegovu križnom putu. List je naveo ime „njezine majke”, ali ne i njezino. Stoga me je ta mala glumica slatko, djetinji prekorila i rekla: „A zašto ti nisi napisao i moje ime?” Nisam joj odmah odgovorio, ali sam obećao da ću je posjetiti. Učinio sam to ima nekoliko dana.

U stanu, u Königsteiner Str., našao sam Antoniju i gospođu Milku. Curica se igrala, a majka spremala večeru za svoje muščiće. S Milkom sam poveo kraći razgovor.

– Što ti, Milka, zapravo želiš za svoju obitelj?

● Želim da mi djeca i muž uvijek budu pravi katolički vjernici. Ne daj, Bože, da mi stoga puta ikada skrenu.

– Kada se vraćate kući, u domovinu?

● Čujete, tijelom smo u Njemačkoj, a duhom smo tamo, tamo u dragoj Hrvatskoj. U Zagrebu imamo stan, u Pakoštanimu kuću, materijalno smo dobro opskrbljeni, ali ne jurimo za bogatstvom. Bog je naše najveće bogatstvo.

– Kako gledaš na misiju i njezin rad?

● Napišite da je moj život i život moje obitelji teško zamisljiv bez frankfurtske misije.

– Milka, hvala za te lijepe riječi. *Iv.*

Antonija Udžbinac

Moje pjesme, moji snovi

9

Već deset godina, toliko naime izlazi „Živa zajednica”, prima uredništvo našega lista mnoge pjesme – deseteračke, klasičnog stila, moderne. Neke, i to zbilja samo neke, i objavimo. U posljednje se vrijeme broj prispjelih pjesama povećava. U njima pjesnici, prvenstveno djevojke, razmišljaju o egzistencijalnim pitanjima, o ljubavi, Domovini, Bogu, ljudima, smrti, nadanjima i strahovanjima. Iako „Živa zajednica” nije književni list, uredništvo smatra da bi bila velika šteta ako i šire čitateljstvo ne bi doznalo što to muči, a što raduje našu drugu generaciju u ovim stranama. Uvodimo stoga rubriku

„Moje pjesme, moji snovi” s nadom da će je mladi s „rukovetima svojih snova” i popunjati. Prednost će imati kratke pjesme u kojima će, uz lijep stil, biti izrečen ljudski ili kršćanski sadržaj koji zrači plemenitom porukom i duhovnom pobudom. U ovom broju objavljujemo nekoliko pjesama **Anđe Krakan**, djevojke iz Frankfurta. Ona se i dosada javlala na strancima „Žz”. Nadamo se da će njezinim putem poći i drugi, mlađi i stariji, koje je „pomilušila” pjesnička muza.

Naslove ovih pjesama stavilo je uredništvo.

Bože moj

Bože moj,
kako da Te objasnim
onima
koji odbijaju
Tvoje postojanje i
Tvoju prisutnost.
Da l' da im kažem
da si vladar
neba i zemlje
ili prijatelj
u tišini ljudske boli?

Da si svemoćan
i beskrajno velik
na djelu i riječi
i da si jedina
istina
i put

i da si zvijezda
nad svakom kolijevkom...?
Što samo reći ovom svijetu...!

Zemljo stara

Zemljo stara,
koja u sebi nosiš
gore zelene
i potoke male,
cvijeće šareno
i ptice pjevice,
zovi
svojom ljepotom,
zovi sve one
koji se na svom
putu
izgubiše u kamenu
dalekih gradova,
koji ostariše

gradeći tuđe kule
i koji se otrovaše
tuđim pivom.
Zovi, zemljo,
djecu djece svoje!

Na daj,
zemljo lijepa, stara,
da i njih pokrije
tuđe nebo
i tuđa zemlja crna.

Moja molitva

Spase moj,
znaš kako me
möre
svakidašnje i povijesne
patnje naroda moga.

Svaka njegova
jadikovka
srce mi para
i svaka pjesma tužna
i moje grlo steže.
Svaki pad njegov
i moja je rana
i vapaj
naroda moga
sačinjava molitvu moju.

Bistri izvor

Izvore bistri,
u dalekoj zemlji
mojoj,
je l' još uvijek
djevojke dolaze
da te mute

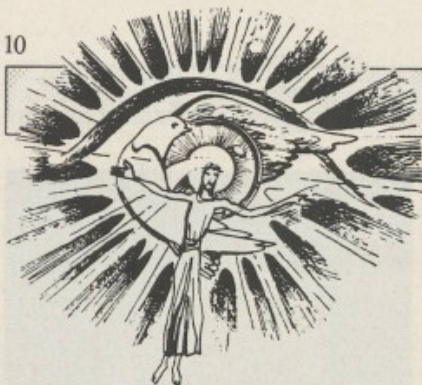
pjevajuć između
krošanja starih borova,
onda kada se
odmaraju od rada
i kad ih bistra
voda tvoja
krijepi za još jednu
pjesmu.

Ljubav

Ljubav je korito
kojim protiče rijeka,
ljubav je temelj
na kojem se gradi kuća.
Ljubav je
naslonjač
na kojem se odmara
umoran otac.
Ljubav je kiša

koja poji suhu zemlju.
Ljubav je nebo
u čijem se zagrljaju
igra sunce i
ljubav je pjesma
borca za slobodu.
Ljubav je osmijeh
na licu tvom,
na licu mom
i ljubav je
Bog
koji stvori svaku radost.

OKOM VJERE DUBLJE I DALJE

Sloboda

Slobodu naši suvremenici uvelike cijene i strastveno traže. I s pravom. Ali često se zalažu za nju na loš način kao da bi bilo dopušteno sve što godi, pa i zlo. Prava sloboda je, naprotiv, izuzetan znak Božje slike u čovjeku... Do takvog dostojanstva čovjek dolazi kad, oslobađajući se svakog robovanja strasti, ide za svojim ciljem, odabirući u slobodi dobro.

Drugi vatikanski sabor

Sveci – što je to?

Sveci su živi dokaz da Bog djeluje u povijesti, da djeluje u ljudskim srcima. „Sveci su, reče netko, uvijek novo otjelovljenje kršćanstva, pravo otjelovljenje kršćanskih istina i živi spomenici Evanđelja.“ Oni su otkrivači Kristove istine. U vlastitoj osobi navješćuju da je Isusova istina – stvarnost.

Po njima svijet počinje svijetliti iznova. Što im se više približimo, to bolje opažamo jačinu njihova svjetla. Po njima doznajemo da povijest ima smisla, da ide k svom savršenstvu i da se kraljevstvo Božje na njima divno ostvaruje. Kršćanstvo nije mrtva ideologija, nije skup članaka vjere. Kršćanstvo je Kristov život u povijesti, to je život Isusa Krista koji ljubi. Sveci su glasnici koji navješćuju da nam je Krist bliz. Oni su življeno Evanđelje i dokaz da je ono plodno i da nije uzaludan posao onih koji Krista nasljeđuju. Sveci pokazuju i ponazočuju Božju ljepotu u povijesti.

Svaki je svetac, kao i svako ljudsko lice, nov, jedinstven, neponovljiv. I svaki od nas mora na svoj način, sa svojim sposobnostima i na svom mjestu prihvaćati Božju milost i svjedočiti je u Crkvi i u svijetu.

Biskup G. Moser

Onoga časa kada sam Bogu pružio ruku i prihvatio ga, postao mi je jasan smisao mog života.

Dag Hammarskjöld

Ljubav

Svijet je načinjen od nezadovoljnika jer čovjek nije pogodio izvor svoje sreće. Čovjek je potpuno sretan samo onda ako upali i održava živim motor svoga života: ljubav...

I onaj koji naziva sebe sretnim, jer se dobro oženio, jer je dobio nasljedstvo, jer je njegov život raskoš, sport, razonoda, iskusi prije ili kasnije neizbježne praznine u duši. Nesretnik, naprotiv, kojemu život, čini se, negira sve, ako počne ljubiti posjeduje više od bogataša i uživa na zemlji puninu kraljevstva nebeskog. To je istina, to je stvarnost.

Čovječanstvo malakše u traženju mira, čeka, gradi da bi došlo do uživanja, ali kad bi tome došao čas, žalosno je u iščekivanju smrti, za koju bi htjelo da nikad ne dođe... Kad bi čovjek vidio ljude onako kako ih Bog vidi, bio bi zaprepasten. Jer čak i najbolji, oni koji su se izdigli umjetnošću ili znanjem iznad osrednjosti, razvili su samo jedan dio duha, puštajući da ostalo zakrčlja.

Duša koja ljubi, maleno je sunce na zemlji koje prenosi Boga. Duša koja ne ljubi, vegetira...

Klara Ljubić

Mržnja

Sklon si na mržnju. Mjesecima, godinama potežeš kakvu staru prepirku. Kako su ti mile intrige! Uživaj u svojim osvetničkim mislima. Spopada te zluradost ako drugi trpi neuspjehe.

Krist nije mrzio nikoga. Ni Petra, ni Magdalenu. Naprotiv! Petar je postao prvi njegov zamjenik. Magdaleni je bilo dano da prva pozdravi uskrsloga Krista. U njemu je opraštanje i zaborav. Ni na koga ne stavlja žig sramote. On je poznavao ljude.

Zagledaj i ti malo dublje u srce drugih. Znaš li kako se drugi često već kajao i želio da ono nije učinio ili rekao. A da je Krist s tobom postupao kao ti s njim? Krist je imao razloga, a ti nemaš. Ali on oprašta i nagrađuje... „Oprosti nam... kao što i mi opraštamo dužnicima našim...“

P. Rosche

Ateizam

Ateizam naime promatran u cjelini nije nešto izvorno, već proizlazi iz raznih prauzroka. Među te uzroke treba ubrojiti također kritičku reakciju protiv religija, i to u nekim krajevima posebno protiv kršćanske religije. Zato ne malu ulogu za postanak tog ateizma mogu imati vjernici, ukoliko treba reći da oni zanemarivanjem vjerskog odgoja ili netočnim i progresnim izlaganjem nauke, nedostacima svog moralnog, religioznog i socijalnog života, pravo lice Boga i religije prije sakrivaju nego otkrivaju.

Drugi vatikanski sabor

Svi su nam potrebni

Tako se teško živi, tako se kratko živi, pa još dobra polovica tog teškog i kratkog života prođe nam u mržnji i nesporazumima. Oh, ugasite mržnju! Ljudi su nama potrebni i nikako se, nikako ne može živjeti bez opraštanja. Svi su mi ljudi i te kako potrebni. Svi, od one starice koja me je primila na ruke kad sam došao na svijet, pa do onog nepoznatog prolaznika koji će, kad me budu nosili na neko groblje neki ljudi, skinuti kapu i prekrstiti se i zaželjeti mi vječni mir i laku zemlju...

Živite i borite se kako najbolje umijete, molite se Bogu i volite svu prirodu, ali najviše ljubavi, pažnje i saučesća ostavite za ljude, ubogu svoju braću, čiji je život nestalni pramen svijetla između dvije beskonačnosti. Volite ljude, često im pomozite i uvijek ih požalite jer su nam svi ljudi potrebni...

Ivo Andrić

Može li biti nešto tragičnije nego položaj čovjeka koji vidi da su dani koji prolaze uzaludni i da izgubljeni vrijeme plače nad njim? Da čitav život stoji iza njega kao tužitelj?

I. Andrić

Rođeni smo samo kao živa bića. Ljudi moramo tek postati.

G. Marcel

Ljudi kojima nešto iz ljubavi učinimo postaju nam draži.

Jedna redovnica

Ne može biti boljega čovječanstva, dok ljudi ne postanu bolji!

Pavao VI

RÜSSELSHEIM

Fra Tihomiru 50 godina

U nedjelju 12. lipnja proslavio je voditelj Hrvatske katoličke misije fra Tihomir Grgat svoj 50. rođendan. Svečanu sv. Misu predvodio je naddušobrižnik p. Bernardo Dukić u prepunoj župnoj crkvi u koju se svake nedjelje i blagdana okupljaju hrvatski vjernici. P. Bernardo je i propovijedao. Govorio je o životu i njegovu značenju pod teološkim vidom. Na prikazanju prinijeli su predstavnici misije darove među kojima i kalež za fra Tihomira. To je već drugi put da ta mala i mlada misija dariva kalež svojim svećenicima. Prvi je dobio p. Stjepan Pavić kad se opraštao iz Rüsselsheima. S blagoslovljenim kaležom slavljena je euharistija.

Poslije Mise svi su vjernici, njih oko 200, pošli na *agape* koje su pripremili fra Tihomir, s. Mirjam i vrijedni misijski suradnici. Na *agapama*, uz obale Hagbachsee, bilo je zbilja svega za duševnu i tjelesnu okrepu. Nije nedostajalo ni „ića ni pića“, ni balota ni nogometa, ni briškule. Svi su bili zadovoljni, a fra Tihomir raspjevan.

Dio uzvanika na *agapama* koje je u povodu svoga pedesetog rođendana upriличио fra Tihomir Grgat voditelj rüsselsheimske misije

Kako ove godine mnogi svećenici, redovnici, redovnice i vjernici slave 50. obljetnicu

života, to im svima srdačno čestitamo i želimo puno zdravlja i Božjeg blagoslova. Iv.

Balotaški turnir u Frankfurtu na Majni
Ljudima je potreban kruh i igra

U našem tehniziranom i hektičkom svijetu igra je nužno potrebna za duševnu i tjelesnu ravnotežu. „Kruh je potreban“, kaže jedan poznati nizozemski povjesničar umjetnosti, „za rast i za postojanje, a igra za doživljavanje vlastite egzistencije“. A ono najljepše u svakoj skupnoj igri jest u činjenici da se upravo u njoj i po njoj stvara neusiljeno i radosno zajedništvo.

Toga su bili svjesni članovi misijskog kuglaškog kluba „Tomislav“ kad su, pod pokroviteljstvom misije, 2. srpnja ove godine, organizirali **balotaški turnir** na kojem je sudjelovalo deset ekipa: „Dalma“, „Tomislav“, „Čelebić“, „Cista Ve-

lika“, „Rojnica“, „Hrgović“, „Prolog“, „Lištani“, „Velež“ i „Jelačić“. Ta igra, posebno popularna u Dalmaciji te dije-lovima Bosne i Hercegovine, ima dakle svojih ljubitelja i u Njemačkoj. Naši je ljudi čuvaju i njeguju kao dragi domovinski amanet i dio svoje baštine.

Natjecanje u balotanju odvijalo se po **bod-sistemu**, a nije manjkalo ni gledalaca. Nakon višesatnog nadmetanja najbolji su bili: 1. „Dalma“, 2. „Tomislav“, 3. „Čelebić“. Tim trima pobjedničkim ekipama uručene su novčane nagrade: prvoj 40%, drugoj 20%, a trećoj 10% od svote koja se sabrala na simboličnim „ulaznicama“.

I dok su balotaši, a svaka je ekipa donijela svoje balote-buće, „valjali“, „šalda-

vali“ i „izbijali“, na ostalim terenima istoga športskog centra „Westend“ ogledalo se šest ekipa, starijih i mladih, u nogometnoj vještini. Najbolji su bili „Tomislav“, „Croatia-ensemble“ i „Hrvatski centar“.

Poslije završenih „okršaja“ na športskom polju slijedila je „šijavica“, ganga, pjesma i, razumije se, prigoda za jelo i piće. Svi su sudionici na turniru, a bilo je oko 150 osoba, bili zadovoljni, iako su ih ljetni pljuskovi u par navrata ometali „u poslu“. Za uspjeh ovoga lijepog turnira, na kojem su i stariji „došli do riječi“, najzaslužniji je Ante Ivković, tajnik K. K. „Tomislav“. Za jesen je već zakazan naredni turnir u balotanju.

Iv.

Novi hrvatski misionar u Neumünsteru

Ono što se doživjelo u Neumünsteru na blagdan Tijelova, moglo se pred nekoliko godina doživjeti u domovini u hrvatskim župama i selima. Strancu koji prvi put dolazi u ovaj grad u kojem je stanovništvo pretežno nekatoličko, zaista ugodno iznenađenje. Blagdan Tijelova je u zemlji Schleswig-Holstein radni dan. Usprkos tome sve katoličke župe tog grada imaju zajedničku proslavu svetkovine (zajedničku Misu) pod vedrim nebom u parku i zatim svečanu procesiju kroz grad s Presvetim sakramentom. Lijepo pjevanje cijelog puka Božjeg, uz savršeno ozvučenje, procesija se lagano kretala do

glavne crkve u kojoj je svečanost završila s blagoslovom.

Na toj liturgijskoj svečanosti našla su se i tri hrvatska svećenika: p. Jagnjić, dominikanac, koji je privremeno bio u Neumünsteru, Kie-lu i Lübecku kao dušobrižnik, p. Bernard Dukić i novi hrvatski dušobrižnik **vlč. Vladimir Kljajić**. Novi hrv. svećenik je predstavljen njemačkim i hrvatskim vjernicima prije same liturgije. Vlč. V. Kljajić je svećenik sarajevske nadbiskupije, a djelovao je više godina u domovini: Sarajevu, Brčkom, Skopskoj Gračnici, Čemernom, Brežlji i na koncu u župi Morančani. Teologiju je zavr-

šio u Đakovu i tu je zaređen za svećenika 1966. godine. Poslije više godina djelovanja u domovini hrvatska Crkva ga šalje u tuđinu k svojim, da bi vjernici sačuvali svete vrednote i da se ne bi u mnogima ugasio tinj vjere koji još gori!

Vlč. Vladimir Kljajić

„Razglednice”
iz Esslingena

S vjerom živimo, bez vjere propadamo, nestajemo

U mjesecu svibnju, dana 14.5.1988., u 16 sati, započesmo slavlje **Majčina dana**. Mladi svojim pjevanjem i hrvatskim narodnim kolima otvoriše subotnje slavlje. Pa, atko će ljepše uputiti čestitke majkama, ako ne oni najmlađi i odrasla mladost? Na kraju svoga programa mladi sve majke obdариše svježim ružama te Neckarhalle ostade ukrašena cvijećem. Poslije mladih stupi na pozornicu VIS „Carmen” i poznati pjevač **Đani Maršan**. Svojim probranim pjesmama oni podigoše sve na ples i igru. Sve je potrajalo do kasnih noćnih i ponoćnih sati.

Subota 28.5.1988., bijaše određena za ispovijed krizmanika, roditelja i njihovih kumova. Pripremu za sakrament pomirenja imao je pomoćni banjalučki biskup **dr Franjo Komarica**.

Po završetku ispovijedanja, u kom su na raspolaganju bili brojni okolni svećenici, slijedio je ispit krizmanika. Misionar reče: „Oče biskupe, sada ih predajem Vama!” Kad se biskup, bez mikrofona, obratio prisutnima, reče i ovo: „Moji mladi prijatelji, dragi krizmanici i krizmaince! Nemojte se vi nimalo bojati. Pitat ću vas samo ono što ste kroz vjeronaučnu godinu učili i sigurno dobro naučili. No vi sami niste učili, nego zajedno s vama vaši roditelji i kumovi, oni koji vam trebaju biti uzori u vjerskom i ljudskom pogledu. Stoga, ukoliko vi ne budite znali, tada će me upitati, pruživši mi svoju ruku, odvesti do svoga kuma-kume; ukoliko ni oni ne odgovore na postavljeno pitanje, tada ćete me odvesti do svojih roditelja. Ako i oni podbace, odgovarat će pastoralni suradnici gđa Mara Gongola i gosp. Tomislav Tadić. Ukoliko ni tu ne bude odgovora, dužnost prelazi na župnika. Nadam se da neće doći red na mene da trebam davati odgovor na postavljeno pitanje”.

Te uvodne riječi stvorile ugodno-povjerljivu atmosferu te brzo, neopazice, prodoše

Biskup Komarica ozbiljno je provjerio vjersko znanje esslinških krizmanika, njihovih roditelja i kumova prije podjeljivanja sakramenta kršćanske zrelosti

puna dva i pol sata provjeravanja vjeronaučnog znanja mladih kao i svih prisutnih odraslih.

Poslije toga pošao je o. biskup u misijsku kapelu te za vrijeme Mise podijelio sakrament zrelosti jednom odraslom vjerniku. Taj trenutak, kako reče biskup, okupan suzama radosnicama, zasigurno će ostati u svježem sjećanjukrizmaniku i njemu samom.

29. 5. osvanu blagdan Presvetog Trojstva, osvanu nedjeljni slavljenički dan. Nešto poslije 11 sati počeo se okupljati mladi **kandidati za krizmu** / njih 65 / i hrvatski vjernici oko crkve Sv. Pavla u Esslingenu, premda je bogoslužje počelo tek u 12,30 sati. U ime okupljenih i drugih hrvatskih vjernika, pozdravnu riječ biskupu uputio je jedan odrasli vjernik.

Iza naviještenog Evanđelja fra Silvestar reče: „Đavao je nastojao rešetati apostole. Ali je Krist molio da ne malakše Petrova vjera, da bi onda mogao utvrđivati svoju braću. I vi, oče biskupe, molite danas i u buduće da ne malakše vjera ove hrvatske mladosti, da

se učvrsti vjera hrvatskih vjernika u Oca i Sina i Duha Svetoga, u Krista raspetoga i uskrsloga. Izvolite, oče biskupe, navijestiti nam Božju riječ. Svi to željno čekamo”.

Biskup između ostalog, reče: „Tko bi se nadao da vas toliko ima u ovoj tuđini. Došli ste ovamo ne natjerani. Došli ste u ovu kamenu crkvu. U tuđini ste, ali ipak kod svoje kuće. Ta ovo je kuća našega Oca. Zato, gdje god bili, uvijek smo kod svoje kuće. Ta mi smo živo kamenje Kristove Crkve.

Krizmanice! Ti od sada preuzimaš dužnost Isusova učenika! Od sada ćeš pomoći starijima i svojim roditeljima da još redovitije dolaze u ovaj Božji hram, da još redovitije mole.”

Uprava grada Esslingena odredila je u dogovoru sa stranim savjetnicima / Ausländerbeirat / da se ovogodišnje **građansko slavlje** / „Bürgerfest” / održi početkom mjeseca lipnja. Hrvatske vjernike u tom vijeću stranaca predstavlja gđa Mara Gongola. I tako 4. i 5. 6. 1988. hrvatski vjernici, predstavljajući HKM Esslingen, ponudiše pridošlim građanima grada Esslingena i svim posjetiteljima hrvatski specijalitet kotlovinu, uz dobru kapljicu koja razveseljuje ljudsko srce. Pripremitelji misijskog štanda i jela, kao i poslužitelji, osvojiše srca svih posjetitelja svojom kulturnom i nenamještenom gostoljubivošću. Kad bi se sve skupilo, bijaše razdijeljen skoro oveći vol.

Ni mladi hrvatski vjernici ne zaostadoše za odraslima. Svojim sviranjem, pjevanjem i hrvatskim narodnim kolima, predstavili bogato kulturno blago hrvatskog naroda, te voditelj Ausländerbeirata gosp. Stötzler spontano izreče: „Ovo je prvi put da jedna amaterska grupa ima sve kvalitete pravih profesionalaca”.

11. 6. 1988. bijaše, primanje sakramenta pomirenja za ovogodišnje prvopričesnike (25) i njihove roditelje. A u nedjelju, 12. 6., ponovno se ispuni prostrana crkva Sv. Pavla u

Predvoditelj prvopričesničkog slavlja u Esslingenu, fra Vjenceslav Glibotić (gore u sredini), zamolio je mlade „anđeliće” da vjeruju Kristu, Životu.

REGENSBURG

I nebo nam se nasmiješilo

Osvanula je tmurna nedjelja 26. 6., kada je naša misija iz Regensburga krenula na svoje treće vozačaste. I što smo se više približavali cilju „Traschingu“, bivalo je sve vedrije, dok nam se konačno i sunce nije nasmiješilo po poslovi: „Kad anđeli putuju, onda se i nebo smiješi.“

Stizale su pomalo obitelji iz raznih pravaca. Ovoga puta su nam se priključili i naši vjernici iz Passaua.

Svečanim ulazom s našim prvopričesnicima, s kojima smo ovdje proslavili njihovu prvu pričest, započelo je misno slavlje. Nije nas dočekao naš pater Ivica, ali nas je isto tako srdajčno pozdravio novi župnik Nijemac.

Nakon uvoda u misno slavlje pozdravili su prvopričesnike Robert, Gabriel i Stjepan recitacijom „Vjerni Bogu, Crkvi i Domovini“. Poslije propovijedi: obnova Krsnoga zavjeta. Natalija poziva roditelje recitacijom „Ne gascite svijet nikad“, da predaju svijet svom djetetu. Učinili su to očevi, uz poljubac.

Nakon pričesti izrekli su prvopričesnici svoju zahvalu.

Pred crkvom **blagoslov automobila**, a zatim zajednički objed. Sve je bilo veselo, raspjevano. Nije izostala ni hercegovačka ganga. U gangi su sudjelovali i mladi. Moram priznati da ih prije toga mama i strina vani uvijek zbavala. Dobra učiteljica gange!

U drugom dijelu dvorane razlijevala se također hercegovačka ganga, ali iz dijela Hercegovine gdje župnika nazivaju „Dumo“. Ne dadoše se ni Bosanci iz Passaua. Zapjevahu i oni svoju bosansku ariju. Bilo je veselo i lijepo. Razišli smo se svi pod dojmom doživljenog zajedništva.

Ovom prilikom spominjem još jedan aveliki događaj u župi. 12. 6. podijelio je **sv. potvrdu** preč. gosp. Marko Culej, kanonik iz Zagreba. Bilo je svečano i lijepo, unatoč malom broju krizmanika, svega pet. Spontana izjava jednog vjernika pred crkvom veoma se dojmila: „Može biti samo žao roditeljima koji su svoju djecu dali krizmati po njemačkim crkvama.“

Gdje je dobre volje, sve se može. To su dokazali i naši vrijedni **gostioničari** iz Straubinga i Geiselhöringa. Žrtvovali su dragocjeno subotnje predvečerje i nedjelju te doveli djecu u Regensburg na krizmu. Aferim, kako bismo to mi Bosanci kazali. Nije ih „marka“ pokvarila. Žele da im djeca osjete i dožive pripadnost Hrvatskoj katoličkoj misiji, a time i svome narodu. Tomislavovi i Marini roditelji čak su jednu godinu čekali s krizmom. Mora se odati priznanje tim vjernim roditeljima. Tko će nam inače sačuvati mladež, ako ne ovakva svijest roditelja? To je potvrdio i naš Jozo u svojoj prvopričesničkoj zahvali:

Vjerni
Bogu, Crkvi
i Domovini.
Kako to postići
ne primamo li
poduku vjersku
na materinskom jeziku?
Ja sam sretan.
Moji roditelji
mi to omogućuju.

Žrtvuju vrijeme
i dovode me
na poduku.
Hvala ti, Isuse.
Hvala ti
za radost današnjega dana.

Hvala ti
za dobrotu
mojih roditelja.
Hvala i svima
koji mi
u životu
pomažu
da ostanem vjeran
Bogu, Crkvi
i Domovini.

Sve čitatelje „Žive zajednice“ pozdravlja
Hrvatska katolička misija Regensburg i želi
svima ugodan ljetni odmor.

S. Miroljuba Marijanović

(nastavak s prednje str.)

Esslingenu brojnim hrvatskim vjernicima. Predsjedatelj **prvopričesničkog slavlja**, fra Vjenceslav Glibotić, reče: „Roditelji vam darovaše život, a Krist vam dariva samoga sebe da biste imali ne samo život privremeni nego život vječni. Kristu, Životu, vjerujte! S Kristom, Životom, živite! S vjerom živimo, bez vjere propadamo, nestajemo!“

17. 6. 1988., na Dan njemačkog jedinstva, ovogodišnji krizmanici i prvopričesnici, s pojedinim roditeljima i kumovima, ranim jutrom, u tri autobusa, zaputiše se prema umijeću ljudskih ruku, prema **Europa-Parku/Rustu**. Ostadoše do kasnih poslijepodnevni sati. Jedan dan bijaše premalo da mladi sve pregledaju, svugdje zavire i da se provozaju.

26. 6. 1988. bijaše slavlje sv. Pavla, zaštitnika župe na čijem je teritoriju sjedište HKM Esslingen. Ni mi hrvatski vjernici ne ostadosmo po strani. Proslavismo Misu na hrvatskom jeziku, a onda se u dvoranskom slavlju, u župnim prostorijama Sv. Pavla, pridružismo njemačkim vjernicima. Tada je naš misijski orkestar sa svojim voditeljem prof. Antunom Klincom biranim hrvatskim pjesmama razdragao domaćine i brojne okupljene hrvatske vjernike. A požrtvovni hrvatski vjernici ponudiše svima i opet kotlovinu.

Kroničar

TUTTLINGEN

Radost Prve pričesti

U misiji Tuttlingen pristupilo je 12. lipnja ove godine dvanaest prvopričesnika prvi put k stolu Gospodnjem praćeno molitvom i

pjesmom 200 naših vjernika koje je taj dirljivi čin vratio u davno djetinjstvo. Poslije sv. Mise priređen je zajednički ručak u prostorijama misije. Lijepe pjesme tamburaškog orkestra iz Rottweila doprinijele su mnogo ljepoti toga nezaboravnog dana. S pravom možemo kazati da su mladi naša nada i naša budućnost.

Acivi

Mladi su naša nada i naša budućnost. Prvopričesnici (na slici ovogodišnji u misiji Tuttlingen) pogotovu.

IV Susret hrvatske katoličke mladeži
u Moersu

Gdje i kada ponovno?

Ovogodišnju organizaciju SUSRETA MLADEŽI SJEVERORAJNSKO-VESTFALSKE REGIJE (NRW) PREUZELA JE MISIJA MOERS (NIEDERRHEIN) prigodom 10. obljetnice postojanja folklorne grupe „BRANIMIR” i ujedno 10. obljetnice pravnog postojanja misije na Donjoj Rajni (svećenik boravi tu već 17 godina. Prvih sedam godina kao kapelan misije Muenster).

IV susret mladeži ove regije pokazao je da ovi susreti dobivaju i na kvaliteti i na kvantiteti. Oko 600 mladih doživjelo je svoj dan i kulturno i međuljudski i organizacijski kao veoma uspješni događaji.

Susret je započeo u Moers-Repelenu s Misom za mlade. Predvođeni svojim misionarima, obodreni riječima propovjednika p. Ivana Dotura, glazbeno praćeni s. Jelenom i p. Mirkom, uzdignuti molitvenim doživljajem „Veliča...” grupe mladih iz Wuppertala, mladež je aktivno i oduševljeno učestvovala u službi Božjoj.

U 14 sati susret se nastavio u centru Moersa u „Halle Adolfinum” s bogatim programom. 12 folklornih grupa naših misija, 3 instrumentalne grupe, dva dječja zbora i jedan skeč omogućili su nam da trosatni kulturni program ne bude dug, nego naprotiv svojim bogatstvom, umjetničkom visinom i zanimljivošću privuče našu pažnju i kulturno nas zabavi. Dvojezično (hrvatski i njemački)

Jedna od dvanest folklornih grupa na Susretu hrvatske katoličke mladeži Sjevernorajnsko-Vestfalske regije u Moersu ove godine

i znalački vodili su nas kroz program mladi naši: Marija Šimović i Marinko Orlić.

Gradonačelnik Moersa gosp. Brunswick, predstavnik biskupije Muenster gđa Lux i zastupnici dekanata p. Ulald prisustvovali su susretu, bili oduševljeni programom mladih i svojim pozdravom potaknuli mlade da nastave svoj rad u misijama i održavanjem ovakvih susreta.

Dvorana Adolfinuma ispunjena s preko 800 posjetilaca, oduševljena kulturnim progra-

mom, doživjela je puninu veselja i razdraganosti muzičkim vodstvom VIS-a „Plave zvijezde” iz Solingena. Razigrana mladež pitala je na rastanku: Gdje je i kad je naš idući susret?

Misija Moers je dostojno proslavila svoju obljetnicu. Za uspjeh zahvaljuje svim misijama koje su svojim sudjelovanjem tome doprinijele. Folklorna grupa „Branimir” svojim je uspjelom nastupom okrunila svoj jubilej i time zahvalila svojoj voditeljici gđi Gizeli Wieland na trudu.

Pavao

ALTÖTTING

Mini Biblijska olimpijada pred 4.000 Hrvata

Crkva u Marijinoj godini poziva sve vjernike na razmišljanje o prisutnosti Djevice Bogorodice u otajstvu Krista i Crkve. Ona je Crkvi – narodu Božjem, koji putuje prema vječnoj domovini, **uzor i model!** Ona **prethodi** cijelom Božjem narodu u vjeri, ljubavi, nadi i savršenoj povezanosti s Kristom. Zato je Marijina godina postala vrijeme posebnih hodočašća. Mnogi narodi prelaze kontinente da bi se zajedno našli u Marijinim svetištima, žudeći za Onom koja je prva na hodočašću vjere, i da bi svoju vjeru poput Marije produbili i nju životom živjeli. Mnogi kršćani imaju u svojoj nutрини svetište u kojima ih Marija vodi na putu vjere, nade i povezanosti s Kristom. I Hrvati časte na poseban način Majku Božju. Budući da mnogi nisu mogli u domovini hodočastiti Majci Božjoj, deseci tisuća našli se zajedno u Marijinim svetištima u SR Njemačkoj: Kevelaeru, Hildesheimu, Nevigesu, Marienthalu, Maria Einsiedelu, Baden-Badenu, Birnau, Weingartenu, Einsiedelnu (CH), Deggingenu i Altöttingu. Posvuda je bio stvoren, na regionalnoj razini, poseban program uz prisutnost jednog biskupa iz domovine.

Hrvatski svećenici i pastoralni suradnici u Bavarskoj pripremili su ove godine poseban program za svoje hodočašće. Iz domovine su pozvali s. Imakulatu Malinka i s. Ceciliju Pleše (Collegium pro musica sacra) koje su održale duhovni koncert biranih glazbenih komada i pjesama u čast Bogorodici. Pučke pjesme i moljenje krunice zgodno su uneseni u posljednjepodnevni program. Narod Božji posebno je oduševila „Mini Biblijska olimpijada”. Jedan dio mladih, koji su sudjelovali na Biblijskoj olimpijadi u Frankfurtu-Offenbachu iz misija Augsburga, Ingolstadta, Nürnberga i Münchena, opet se ponosno pojavio na hodočašću u Altöttingu pred 4.000 vjernika. Svećenici i past. suradnici izabrali su iz „Žive zajednice” oko 40-tak sadržajnih i sočnijih pitanja o Bogorodici iz Biblije, tradicije, crkvenog učiteljstva i s hrvatskog područja. Vjersko znanje i poznavanje hrvatskog jezika zadivilo je sve prisutne. Ti mladići i djevojke, rođeni i odrasli u tuđoj zemlji, održali su **najbolju propovijed i vjeronaučnu katehezu** i svojim roditeljima kao i svim prisutnima. Bez sumnje, vjersko obogaćenje za sav prisutni puk. I prisutni

nadbiskup iz Zadra msgr. Mario Oblak, nadležni biskup za inozemnu pastvu, divio se znanju mladih. Čestitamo svećenicima i pastoralnim suradnicima, koji sudjeluju na takvim skupovima u hrvatskim misijama. Hvala i roditeljima koji su svjesni i osjećaju potrebu i nužnost da im djeca budu povezana s hrvatskim župama u inozemstvu! **BD**

RÜSSELSHEIM

Izlet u Phantasialand

Rüsselsheimska zajednica išla je 17. lipnja 1988. godine s dva autobusa (u jednom mladi, u drugom stariji!) na izlet u Phantasialand. Na putu smo se zaustavili u opatiji Maria Laach i imali sv. Misu. Jedan njemački đakon protumačio nam je znamenitosti te opatije. Posebno nam je govorio o doprinosu tamošnjih benediktinaca liturgijskoj obnovi. Nakon kraćeg odmora nastavili smo put prema Brühlu u kom se nalazi Phantasialand i u kojoj smo, u najvećem zadovoljstvu, radosti i opuštenosti proveli nekoliko sati. Bili smo veseli i složna zajednica koja od srca zahvaljuje s. Mirjam i fra Tihomiru za te nezaboravne trenutke.

Davorka Tovilo i Elisabeth Filep

Izabrali smo za Vas...

Tragedija

Ostala je siromašna udovica s trogodišnjim muškim djetetom. Bila je pralja i teško je zarađivala kruh svagdanji. Ali bila je sretna sa svojim djetetom. Ljubila je njegove mile djetinje oči, drobna usta, živahne ručice i nožice. Ljubila njegovu mekanu kosu kao i njegovu djetinju dušu i njegovo srce. Dječčić joj je uzvraćao ljubav kad bi joj ovio oko vrata ručice i tepao: „Ti si moja mama!“ „A ti si moj, moj sinak!“ – odvrtila bi mu ona. I vlažnih očiju od same sreće ljubila bi i ljubila dragu glavicu i drobna ustašca svoga djeteta.

Rastao je štićen tom majčinom ljubavlju. Ni perce nije smjelo na nj pasti. Mati je držala o njemu da je vazda nevinn, kao što je bio u svoje prvo djetinje doba. A Ivica je pomalo opažao njezinu slabost i izvlačio se pred njom lažima, kad bi bio u čemu kriv. Ona mu je sve vjerovala. U svemu popuštala. A on joj je sve više lagao i bacao krivnju na druge: kad nije napredovao u školi, kad bi od nje izmamljivao novčiće, ili kad bi ih sam potajice bez njezina znanja uzimao. Ona je poradi Ivica krivila susjede i vlasti, samo njezin Ivica nije nigdje bio kriv!

Protjeran je iz škole. Stupio je već u mladenačko doba, a da posla ni zanat nije znao nikakva. Sviđao mu se pustošan život truta. Mati ga je hranila. I davala mu za njegove obijesne zabave do posljednjeg novčića svoje zaslužbe. Ona, inače radišna i razborita žena, znala bi upućivati svoje susjede kako se nerad bilo kad osvećuje. I to ne samo siromaštvom i oskudicom već i drugim zlom: bolešću, grijehom i mlitavom voljom koja ubija u čovjeku svaku radost života. Ona je to živo osjećala u sebi i poučavala o tome uvjerljivo druge ljude. Samo nije vidjela da njezino dijete / koje joj je bilo milo iznad svega na svijetu / mora biti prije ili poslije žalosna žrtva nerada.

Što je bio stariji, Ivica je zahtijevao za svoje zabave više novaca. A kad ih mati nije mogla toliko smognuti, zaduživala se zbog njega. Zalagala i prodavala što je bilo vrijednijega u kući. Napokon nije imala ništa do ono slame u sobi gdje su spavali. Tad joj dođe glas da je Ivica prevario nekoga seljaka za veću svotu novaca i da je nekamo pobjegao – kad je vlast doznala za njegov zločin. Tri dana nije se za nj znalo. Mati je plakala i očajavala za svojim jedincem: ljubila ga je! Njezino materinsko srce još je i sada gledalo u njemu mile djetinje oči, drob-

na slatka usta, mekanu kosu, nepokvareno nježno srce koje bio joj tepalo: „Ti si moja mama!“ I kad joj je jasno bio dokazan zločin njezina sina, ona je u svom materinskom srcu našla načina kako će ga ispričati: „Nejak je – govorila je. – Nije to počinio zato što bi bio zločest, već zato što je još mlad i lakouman.“

Treći dan našao se netko tko joj je usudio dojaviti da oružnici vode u grad okovana Ivicu. Izletjela je na ulicu onakva kakva je bila pri poslu: mokra, bosa i gologlava. Srela se u jednoj ulici sa sinom, vrisnula i bacila mu se na prsa. A on je digao okovane ruke, prebacio ih majci oko vrata i spustio glavu na njezino rame...

Prolazio sam ulicom i vidio taj nijemi plač majke i sina – ali nisam ga mogao podnijeti. Osjetio sam na oku suzu i zakrenuo u drugu ulicu: da mi nestane ispred očiju prizora koji je bio dirljiviji od svega što sam čuo i čitao o ljudskim doživljajima koji nam ganu dušu. Ali takvi se prizori ne zaboravljaju. Ostavljaju u duši jaku uspomenu s teškim i tamnim čuvstvom. Tek ipak iz tog mračnog stanja duše svijetao tračkanade: Neće li se s onim nijemim plačem majke i sina trgnuti u sebi nesretnik – da opazi stranputicu na kojoj se našao svojom krivicom pretjerane ljubavi materinskog srca?! *Vjenceslav Novak*

WUPPERTAL

K Mariji u Marijinoj godini

Dosljedni već uhodanoj praksi, jednom u godini hodočastiti u Marijina svetišta izvan granica SR Njemačke, htjeli smo ostati i ove godine. Međutim, ove smo godine promijenili smjer. Odlučili smo se za **Međugorje**, u domovinu dakle. Skupina od tridesetak gospođa našeg društva „**Katarina Kotromanić**“ našla se tako od 1. do 5. lipnja ove godine, sa župnikom i dvjema sestrama, na putu. Cilj je bio Međugorje.

To smo hodočašće iskoristili da u duhu Marijanske godine posjetimo i druga svetišta i značajna mjesta. Sve se odvijalo po planu, pa smo najprije pohodili **Mariju Bistricu** – Hrvatsko Marijansko nacionalno svetište. Tu smo ostali nekoliko sati. Pomolili se Majci i dvije zapjevali. U Zagrebu smo posjetili **Kamenita vrata**, Gornji grad i prispjeli na sv. Misu našega Kardinala u prepunoj katedrali, 2. lipnja.

Vozeći se kroz Slavoniju, luksuznim autobusom, do Okučana, gospođe su se iz južnijih krajeva divile ravnici. Bosna, tako i tako zaslužuje divljenje.

Svetog smo Ivu u **Podmiliću** pozdravili pjesmom i molitvom.

Međugorje je međutim bio naš cilj. Tu smo imali na raspolaganju više od jednog dana. Skupa smo obavili križni put, penjući se na Križevac. Popeli smo se i na brdo Gospina ukazanja. Sve je to bilo popraćeno pjesmom i molitvom. Sreli smo se i s vidjelicom Vickom. Za vrijeme naših pobožnosti moglo se vidjeti i suza. Gospođe su međusobno pričale kako su sve to lako obavile i taj kamentiti put svladale, iako je Božji „zvizdan“ pekao kao o sv. Iliji. K svetoj ispovijedi smo svi pristupili. Sudjelovali smo u dvjema večernjim Misama. Na povratku nije bilo kraja raspoloženju, oduševljenju i sreći. Pitanja su se i želje redale: kada idemo ponovno?

Za boravka u autobusu, na putu dugom 3 500 km, bilo je pjesme i molitve. Otkriveni su mnogi talenti-pjevači, a i zabavljači.

Neka dadne Isus i njegova Majka Marija da ovo hodočašće postane duhovno osvježenje i poticaj na intenzivniji kršćanski život.

Hodočasnica

Mi treba da se hvalimo križem Gospodina našega Isusa Krista, uči veliki Pavao. „Katarina Kotromanić“ pred Drvom po kom smo spašeni.

Socijalni savjetnik...

Psihičko zdravlje stranih radnika

(Stereotip ne odgovara stvarnosti)

Poznato je da veći dio domaćeg stanovništva u Njemačkoj ne gleda s naročitim simpatijama prisustvo relativno velikog broja stranih radnika u svojoj zemlji. Za njih sam pojam „Gastarbeiter“ označava nešto u najmanju ruku manje vrijedno. Kakve razmjere zauzima omalovažavanje, preziranje pa čak i mržnja prema stranim radnicima, bar jednog dijela domaćeg stanovništva, došlo je u velikoj mjeri do izražaja u predizbornoj kampanji za Bundestag u listopadu 1980. godine.

Daleko bi nas odvelo ako bismo tražili uzroke takvom držanju jednog dijela njemačkog stanovništva. Moramo nažalost priznati da ni strani radnici, bar djelomično, ne pokazuju uvijek svoje najbolje strane te daju povoda da se o njima stvori loša slika, koja se onda prenosi na sve pripadnike dotične nacionalnosti ili na sve strance. Vrlo lako bivaju negativne karakteristike pojedinaca proglašavane za „typisch baltanisch“, „typisch italienisch“ i sl.

Ako ništa drugo, stranim radnicima može biti na utjehu, a domaćem stanovništvu povod za razmišljanje činjenica, da znanost dolazi na osnovu statističkih podataka i sistematskog istraživanja često do zaključka, da strani radnici u Njemačkoj po svojim moralnim, intelektualnim i općeljudskim kvalitetama ne odgovaraju negativnoj stereotipnoj slici koja je o njima ovdje općenito raširena. Među ostalim do takvog zaključka dolazi i jedna studija o duševnom stanju stranih radnika, koja je nastala na poticaj i uz financijsku pomoć DFG-a (Deutsche Forschungsgemeinschaft, Bad Godesberg), a s kojom ćemo se mi ovdje pozabaviti.

U okviru jednoga posebnog istraživačkog programa „Psihijatrijska epidemiologija“ prikupljeni su u vremenskom razdoblju od 1. siječnja 1974. do 31. prosinca 1979. podaci koji daju osnovicu za dobivanje slike o psihičkom zdravlju i psihijatrijskoj opskrbi stranih radnika u jednom od tipičnih njemačkih industrijskih velegradova, u Mannheimu.

Istraživačkoj ekipi je stajao na raspolaganju kumulativni psihijatrijski registar „Centralnog Instituta za duševno zdravlje“ (Zentralinstitut für Seelische Gesundheit, Mannheim) u spomenutom vremenskom razdoblju. U registru su bezimeno brojno obuhvaćeni svi kontakti stanovnika Mannheim-a s jednom od 32 psihijatrijske ustanove, uključivši i četiri od ukupno sedam privatnih ordinacija za nervne bolesti u ovom velegradu.

Istraživačka ekipa je prije svega pokušala odgovoriti na pitanje, kako se često pojavljuju najteže skupine psihičkih oboljenja među pripadnicima triju brojno najzastupljenijih grupa stranih radnika: među Turcima, Talijanima i Jugoslavenima, u usporedbi s domaćim stanovništvom. Pri tom su za mjerilo psihičkih oboljenja, odnosno potrebe za psihijatrijskim liječenjem, uzeti liječnički posjeti i slične intervencije, u kojima je stanovnicima Mannheim-a pružena pomoć u jednoj od 32 savjetodavne ili stacionerske psihijatrijske ustanove.

U vremenskom razdoblju od 4 godine (1974.–1977. uključivo) bio je ukupno 15.491 slučaj takvih intervencija. Od toga na strane radnike otpada 955 ili 6.2% slučajeva. 30. lipnja 1975. iznosio je udio stranih radnika za grad Mannheim 11.9% (za Baden-Württemberg 9.6%, a za Saveznu Republiku Njemačku 6.6%). Znači, da su strani radnici u Mannheimu prosječno znatno manje trebali pomoć psihijatrijskih ustanova nego li što iznosi njihov udio u cjelokupnom stanovništvu ovog grada.

Ova činjenica, da je stanje duševnog zdravlja stranih radnika bolje nego li ostalog stanovništva, dolazi još više do izražaja, ako se, bez obzira na spolnu i starosnu pripadnost, broj takvih intervencija u godini dana usporedi s brojem stanovnika. Na 1000 osoba cjelokupnog njemačkog stanovništva dolazi godišnje 13 slučajeva u kojima je potrebna psihijatrijska pomoć u bilo kojem pogledu.

du. Ovakva godišnja rata od 13% odgovara internacionalnom prosjeku.

Među stranim radnicima u Mannheimu bili su 1975. najzastupljeniji Turci (28.7% svih stranih radnika), Talijani (20.2%) i Jugoslaveni (16.6%). Ove tri skupine sačinjavaju skoro 2 trećine (65%) cjelokupnog stranog stanovništva. Preostalu trećinu koju su istraživači okrstili kao „ostali stranci“, sačinjavaju pripadnici 26 nacija, među kojima se nalazi i dobar dio poslijeratnih iseljenika i izbjeglica iz istočnih zemalja. Dok se s obzirom na traženje psihijatrijske pomoći grupa „ostalih stranaca“ s godišnjom ratom od 11.5% ne razlikuje puno od njemačkog stanovništva, Turci i Talijani s 3.0% i 3.4% te Jugoslaveni s 5.3% pokazuju ekstremno niske rate.

Za nas mogu biti interesantna neka zapažanja članova istraživačke komisije. Ako se uzme proces promjena od 1974. do 1977., radnici iz Jugoslavije pokazuju najjači i to neprekidni porast spomenute rate. Ova činjenica se tumači okolnošću, da radnici iz Jugoslavije predstavljaju grupu stranaca koja pokazuje najniži natalitet na jednoj strani i relativno dugi boravak u Njemačkoj na drugoj strani. Ova konstatacija ide u prilog mišljenju da je ne samo smanjivanje nataliteta, nego i psihičkog zdravstvenog stanja naših ljudi uvjetovano porastom stupnja njihove asimilacije u njemačko društvo, asimilacije koja ide ukorak s ekonomskim napretkom i materijalnim blagostanjem.

Ako se usporedi pet skupina dijagnoza duševnih bolesti koje najčešće nastupaju, upada u oči jako niska učestalost nastupa moždanih organskih sindroma i alkoholizma. Na 1000 osoba registrirana je ovisnost o alkoholu kod Jugoslavena u 0.7%, kod Talijana u 0.2% i kod Turaka 0.1% slučajeva. Rata ovisnosti o alkoholu kod „ostalih stranaca“

Utješna je konstatacija njemačkih učenjaka da su stranci psihički zdraviji od domaćeg stanovništva u ovom zemlji

iznosi 1.3%, a kod njemačkog stanovništva čak 2.7% slučajeva godišnje na tisuću osoba.

Uzrok upadnoj razlici u pogledu sklonosti alkoholizmu između radnika iz Jugoslavije na jednoj i Turaka na drugoj strani, nalaze autori kako u već spomenutoj rastućoj asimilaciji i posebnoj ljubavi prema šljivovici kod Jugoslavena, tako i u prohibitivnom djelovanju muslimanske religije.

Također i šizofrenija nastupa kod stranih radnika znatno rjeđe, dok su razlike u učestalosti neuroza nešto manje. U skupini „ostalih radnika“ depresivna su oboljenja i neuroze dapače češće pojave nego li kod njemačkog autohtonog stanovništva.

Za psihologe i moraliste je svakako interesantna konstatacija da su kod stranih radnika, iako su oni nesumnjivo više izloženi tjelesnim i psihičkim opterećenjima nego li domaće stanovništvo, pokušaji samoubojstva znatno rjeđi.

To vrijedi također i za poremećaje u ponašanju, fizička obračunavanja, kao i za kriminalne prijestupe.

Pri prosuđivanju spomenutih činjenica ne smijemo izgubiti iz vida da su spomenute tri grupe radnika s obzirom na spolnu pripadnost i starosnu dob nenormalno strukturirane. Kod muškaraca je natprosječno zastupljena srednja, kod ženske radne snage mlađa starosna dob. Kod oba spola je starosna dob već iznad 45 godina zastupljena ispod prosjeka. Muška radna snaga je znatno jače zastupljena nego ženska. To su okolnosti koje sigurno ne pogoduju smanjenju gore navedenih ispoljavanja psihičkih smetnji.

Ako se u obzir uzeta najčešća psihička oboljenja analiziraju prema starosnoj dobi stranih radnika, oni praktično u svim starosnim stupnjevima pokazuju niže rate nego li domaće stanovništvo. Rate organskih sindroma koje su relativno česta pojava naročito ženskog domaćeg stanovništva, kod stranih radnika su praktično ravne nuli. Ekstremno nisku učestalost zapažaju istraživači kod svih starosnih stupnjeva i u pogledu sklonosti prema alkoholizmu, drogama i sl. Kad se uzme u obzir da su nemoćni stari i nedorasta djeca u socijalnoj strukturi stranih radnika daleko ispod prosjeka zastupljeni, a osobe, prije svega muškarci, u naponu radne i životne snage iznad prosjeka, moglo bi se očekivati da će agresivnost, alkoholizam i kriminalitet pod takvim uvjetima i u takvoj socijalnoj strukturi biti znatno češća pojava nego li u normalno strukturiranom domaćem stanovništvu.

Rezultati ove studije su svakako interesantni i zaslužuju detaljnije analize. U svakom slučaju bilo bi sasvim krivona osnovi ovih podataka zaključiti da se kod narodnosti zastupljenih u gore spomenutim grupama radnika radi o tjelesno, duševno i moralno „zdravijim rasama“. Da bismo uopće mogli donekle odvagati njihovu pravu vrijed-

nost, treba uzeti u obzir slijedeće momente. Ovdje se radi o rezultatima, koji su istina dobiveni na osnovi strogo znanstvenih metoda, ali dobiveni su na osnovi analiza pojava u samo jednom tipičnom industrijskom velegradu Savezne Republike Njemačke. Opravdano je postaviti pitanje, u koliko mjeri su dobiveni rezultati reprezentativni za cijelo zapadnonjemačko ili zapadnoevropsko područje. Veći broj ovakvih studija koje bi obuhvatile i geografski i brojno veći dio stranih radnika omogućio bi zaključke koji bi počivali na sigurnijoj znanstvenoj podlozi. Nažalost, dosada je na tom području malo učinjeno. Znatno brojnije i potpunije znanstvene studije ove vrste provedene su kod ostalih migracionih kretanja u Evropi i u svijetu. Situacija psihičkog zdravstvenog stanja stranih radnika je naprotiv, kako u Zap. Njemačkoj tako i u cijeloj Zap. Evropi, relativno malo ispitivana, iako je, kao što smo već spomenuli, udio stranih radnika u stanovništvu BRD-a nemalen. Razlog da je znanstveno istraživanje na ovom području u zaostatku treba, među ostalim, tražiti i u jezičnoj barijeri.

Poznato je da na psihičko zdravlje svih emigranata, pa dosljedno i stranih radnika u Njemačkoj, utječu razne okolnosti. Već donošenje same odluke za privremenu ili stalnu migraciju kao i motivi koji jednu osobu prisiljavaju na ovakvu odluku predstavljaju često teška duševna opterećenja koja mogu prouzrokovati razne psihičke smetnje. Konačno, ostavljanje jedne i dolazak u drugu društvenu, kulturnu i ekološku sredinu, sa svim pratećim okolnostima, u stanju je i kod tjelesno, duševno i moralno stabilnih ličnosti, bar privremeno, poremetiti psihičku ravnotežu. Pod takvim uvjetima dolaze jače do izražaja i individualni i socijalni problemi pojedinaca. To su okolnosti koje zdravlje stalnog ili privremenog migranta, pa dosljedno i stranog radnika, stavljaju u znatno nepovoljniji položaj u odnosu na autohtono stanovništvo. Tim više iznenađuju rezultati ovdje analizirane studije.

Činjenica da prema referiranoj studiji radnici iz Jugoslavije, Italije i Turske pokazuju manje sklonosti za psihičke smetnje nego li domaće stanovništvo, može se bar djelomično razjasniti faktorima selekcije.

Već kod same motivacije i donošenja odluke o ostavljanju vlastite, takoreći prirodne sredine, da bi se u tuđem svijetu teškim radom došlo do bolje zarade, koja će omogućiti brži i sigurniji ekonomski napredak, igra tjelesno i duševno zdravlje veliku, često presudnu ulogu. Bolesne osobe će se teže odlučiti na takav korak. „Vrbovanje“ radnika je također usmjereno na zdrave ličnosti. Vrlo često i administrativne mjere poprimaju karakter selekcionih činioaca. Bolesne osobe odustaju od namjere privremenog ili stalnog iseljenja često već radi toga što je za useljenje u drugu zemlju potrebno pribaviti uvjerenje o tjelesnom i duševnom zdravstvenom stanju. Sigurno je da i ovaj filter

Šport i igra općenito (na slici naši radnici igraju šah) vrlo su važni za duševno i tjelesno zdravlje.

smanjuje vjerojatnost da osobe opterećene kroničnim oboljenjima, alkoholizmom, šizofrenijom i sl. stignu u zemlju iseljenja.

Da upravo ovi selektivni činioци igraju važnu ulogu u zdravstvenom stanju stranih radnika u Njemačkoj, svjedoče i slijedeća zapažanja. Supruge stranih radnika su vjerojatno manje izložene djelovanju spomenute selekcije nego njihovi muževi. Istina, može se pretpostaviti da ovdje neki prirodni momenti igraju ulogu, kao npr. da zdravi muškarci biraju zdrave životne partnere, te da i supruge, odnosno njihovo tjelesno i duševno zdravstveno stanje, na jedan ili drugi način utječu na motivaciju iseljenja. Nasuprot tome djeca, pogotovu rođena poslije iseljenja, podliježu malo ili nimalo spomenutim čimbenicima selekcije.

U pogledu učestalosti bolesti koje nastupaju iz uvjeta date životne situacije, gdje je djelovanje selekcije praktično isključeno, razlike su između stranaca i domaćeg stanovništva nešto manje.

Na osnovu ovih rezultata autori studije dolaze do slijedećih zaključaka:

1. U pogledu ispitivanih karakteristika stranih radnici ni izdaleka ne odgovaraju slici koja je o njima općenito rasprostranjena.

2. Pitanje asimilacije stranih ljudi u domaće stanovništvo i integracije u domaću kulturu treba diferencijirati promatrati nego što se to čini u javnoj diskusiji. Ako se asimilacija i integracija negativno ispoljavaju na odnosnu nacionalnu skupinu, trebalo bi u tom pogledu opreznije postupati. Kod radnika koji se nakon nekoliko godina žele vratiti u svoju domovinu, umjesnije je podupirati očuvanje njihove vlastite kulture, religije i tjelesne socijalne mreže s njihovim domorocima. Jedino u slučajevima gdje radnici namjeravaju za dugo vrijeme ili zatalno tu ostati, asimilacija je neizbježna. I u tom slučaju treba oprezno postupati vodeći računa o kulturnim vlastitostima pogođenih radnika.

Da bi se kod ovog procesa promjena sačuvala izvjesna stabilnost, trebalo bi potpomagati očuvanje onih elemenata domorodne kulture koji su prikladni za podržavanje kultur-

Kardinalu H. Volku in memoriam!

Mainz se oprostio od svoga Kardinala

U petak, osmog srpnja o. g., grad i biskupija Mainz oprostili su se od svoga biskupa (koji je bio u mirovini) i **kardinala Volka**. U 12 sati sva crkvena zvona katoličkih crkava u Mainzu odala su posljednju počast obljubljenom Kardinalu. U 14 sati glavno zvono katedrale pozvalo je sve vjernike i građane Mainza na pogreb. Tisuće prisutnih: vjernika, svećenika, sestara, studenata, raznih društava, oko 40 biskupa, četiri kardinala, izaslanik Sv. Oca pape, nuncij iz Bonna nadbiskup dr. J. Uhač i dr. uputili su se iz crkve Sv. Ignacija kroz grad Mainz u katedralu u kojoj je održana Misa za pokojnika koju je predvodio predsjednik Biskupske konferencije i biskup Mainza dr. Karl Lehmann. Sahrani kardinala Volka prisustvovali su i mnogi ugledni gosti grada Mainza, pojedinih zemalja i savezne njemačke vlade.

Svečana liturgija u prepunoj katedrali započela je pjesmom „Duša moja žeđa za tobom,

Gospodine Bože moj”, a dok su ga postavljali u grobnicu u katedrali, zbor je višeglasno i dirljivo pjevao motet J. S. Bacha „ISUS JE MOJA RADOST”. Biskup K. Lehmann pohvalio je u svojoj propovijedi život i rad pokojnika. Kardinal je bio poznata ličnost u biskupiji, njemačkoj Crkvi, za vrijeme II. Vatikanskog koncila u cijeloj Crkvi, a ne smije se zaboraviti da je bio ciljenjen kao profesor i kao dušobrižnik. Sve je to izviralo iz njegove duboke vjere u Isusa Krista. Bio je svjedok vjere, življene vjere! To je svjedočio i u najtežim časovima.

Došao je za biskupa u Mainz 1962. Za vrijeme njegove biskupske službe došao je na rad velik broj Hrvata u njegovu biskupiju. Među prvim osnovanim hrvatskim misijama u SR Njemačkoj bila je i Hrvatska kat. misija u Mainzu, kad je imenovao fra Stjepana Pavića (1. 9. 1967.) hrv. dušobrižnikom. Zatim su slijedile: Offenbach, Darmstadt, Giessen a poslije i Rüsselsheim. Njegovom zaslugom otvoren je hrvatski centar posvećen hrvatskom svecu LEOPOLDU MANDIĆU u Darmstadtu. To je prvi centar u inozemstvu posvećen novom hrv. svecu. Na otvorenju je bio osobno prisutan. Rado je dolazio u hrvatske misije i k hrvatskim vjernicima. Kad se Biblijska olimpijada održavala u Mainzu, uvijek je rado prisustvovao i s hrvatskim kardinalom Kuharićem iz prijateljskog grada Zagreba predvodio i prisustvovao liturgiji i priredbi. Velik broj hrvatskih vjernika, hrv. svećenici iz biskupije s p. B. Dukićem iz Ffm. našli su se tog dana u katedrali. **BD**

(nastavak s prednje str.)

nog identiteta i individualne samosvijesti. Kod djece stranih radnika koja rastu i žele ostati u zemlji useljenja neizbježna je integracija. Takva djeca trebaju naročitu pomoć u premošćavanju jaza između načina života, poimanja i životnih nazora svojih roditelja i životnog stila svojih vršnjaka u novoj sredini. Za ublažavanje napetosti koje su takvim preobražajima nužno uvjetovane bilo bi vjerojatno od velike koristi očuvanje elemenata domorodne kulture, tim prije ako su oni i u novoj sredini cijenjeni.

Očito je da jedna ovakva studija nameće znatno više pitanja nego li što je dala odgovora. Za nas je jedno jasno. Po rezultatima ove studije strani radnici u Njemačkoj po svojim tjelesnim, duševnim i moralnim kvalitetama nisu ni u kom slučaju inferiorniji od domaćeg stanovništva. Vrijednost ove konstatacije ne gubi ništa na snazi s činjenicom da na prosječno duševno zdravstveno stanje useljenika mogu imati pozitivnog utjecaja gore spomenuti čimbenici selekcije. Ako individualna i administrativna selekcija dopuštaju da pretežno tjelesno i duševno zdravi dio naroda iseljava, postavlja se pitanje posljedica, pitanje situacije koja na taj način nastaje u domovini. To je druga strana medalje, koja nas treba ne manje interesirati nego li stanje u inozemstvu. Ovaj aspekt ekonomske migracije je zabrinjavajući i o njemu bi trebalo voditi više računa. Interesantni bi bili rezultati adekvatnih studija provedenih u domovini, u krajevima koje je napustio natprosječno veliki dio tjelesno, duševno i moralno zdravih ljudi u naponu psihičke i biološke snage.

*Prof. dr. Heinz Häfner
Preveo: dr. I. T. Međugorac*

Pokojni kardinal Hermann Volk u molitvi

CRTICE IZ ŽIVOTA NAŠIH ISELJENIKA

Lipa Vida

Kad sam mu rekao što mi je Vidin brat povjerio, fra Jure se krsti. „Šjore moj, već san to davna očekiva, al svejedno, ko bi reka, da će Vida napustit Jürge-na?” „Jest, tako je svršila ta njemačko-hrvatska bajka o ljubavi!” dodam zamišljeno.

Lipa Vida, jedna od onih simpatičnih bolničarki, u koju se svi pacijenti do preko vrata zaljube, gipka kao mačka, bujne crne kose i vatrenih očiju, privlačila je poglede kao šećer muhe, pa se tako i plahi Jürgen brzo našao na lijepku. „Slatka rič mami i zmiju iz brloga”, kli-cao kasnije fra Jure na velikoj svadbi.

Odrasla uz misiju, od prvog vjeronauka do suradnje u folkloru i grupama mladih, Vidina svadba s Jürgenom bila je za cijelu hrvatsku zajednicu prava obiteljska svečanost. S jedne strane udavala se „lipa kći misije” – fra Jurina riječ –, osim toga ona je bila dobar primjer pobratimstva dvaju naroda. „Kaki svatovi, taka muzika!”, hvalio fra Jure obilni ručak iza svatovske Mise.

Bog je svjetlo i ljubav, reče netko. Zato je svaka ljubav nešto lijepog i svijetlog, poput sunčanih traka jutrom po rosnoj livadi. Ljubav roditelja i djece je kao dobar kruh, a ona zrelih supruga u jesenskom skladu srca i duše, utješna je kao savjet u nevolji. Ali nema na ovom zamršenom svijetu ništa ljudskijeg od procvata mlade ljubavi.

Rijetko sam drugom zavidio, ali kad je Vida počela dovoditi Jürgena u misiju, sretni kao dva goluba na krovu, potajno me nagrizala zavist, bolje reći čežnja za proteklom mladosti, gledajući u njihovim očima sreću i neslomivo povjerenje u život.

Zato nitko od nas nije htio vjerovati da je mirisna ruža njihove ljubavi tako brzo uvenula. Kritičan i sumnjičav po naravi, fra Jure bi među braćom za stolom koji put rekao: „Jesan ti ja vaik sumnja u sve vrste mišoviti brakova, po narodnoj: ‘Ženu i kravu uzmi u svom kraju!’ Vida, puna života, ljubiteljica rvacki običaja i dalmatinske rane, a Jürgen povučen i mrzovoljan protestant – ka vatra i voda!” Kao obično, mrki fra Gabro baca svu krivnju na Evu, koja da je donijela Adamu nesreću i grijeh na svijet, al fra Luka mu se nasmije: „Stari moj

Gabro, vidi se da nisi pravi sin svetog Frane, kad tako kiselo gledaš na svit. Ne znam, je l' sveti Frano onu reka, al je svejedno lipa: ‘Bog ni moga bit posvuda, zato je stvorija ženu i majku’”.

Ispočetka je pehar radosti i ljubavi bio prepun pa je Vidin brak tekao harmonično, kako se obično čita u brakorazvodnim presudama. Dok je Jürgen kao mladić s roditeljima provodio odmor u mirnoj, ravnoj Holandiji, sad ga Vida vukla na dalmatinsku paprenu hranu i crno vino. Dolazili bi zajednički i na Misu, iako, kao i većina evangelika, nije imao blage veze sa svojom vjerskom zajednicom. I njegovi roditelji, isprva protivni „balkanskoj vezi”, pomirili se sa sudbinom.

Kad se ljubav i strast ohladila i zaredale sitne svakodnevne svađe, situacija se naglo promijenila. Vida, dotad vedra i umiljata, postala čangrizava kao stara piljarica, a Jürgen svadljiv i bahat. Koji su put ispočetka i svako za sebe dolazili fra Juri na razgovor. Ona se tužila da je Jürgen hladan i da je zanemaruje, da nikad neće izaći u društvo, nego cijele večeri u podrumu nešto planira, a onda zaspe kao kamen. On je predbacivao Vidi da je odviše vragoljasta i raspojasa-na, ali da on nema vremena za takvo djetinjasto maženje i nježnost nego mora misliti na gradnju obiteljske kuće. „Eto, zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača”, ljutio se fra Jure kad je slušao njihova međusobna predbacivanja. „A na dnu srca svi traže sriću i mir, ali ih sotona navodi na zlo i tvrdoću srca!”

Prije nego se razidoše, došli oni zajedno fra Juri. „Sinko, moga bi ja o braku nako učeno naškrabat cilu knjigu, al sažeto evo vam ovo: Bračna ljubav je ka vino, što ga je moj pokojni čaća u kono-bi, gor iznad Vodica, svojim trudom oplemenjiva. Mlado vino vaik je pitko, al kad ga kašnje pritakaš u bačve treba dobro pazit, jer često dođe do belaja! Pet bačava savršeno uspije, pa piješ krepku zrelu kapljicu, da mrtvog probudi! Baš ka u dobrom braku. Al pokoja bačva se zamuti, vino bude kiselo ka kvasina, ne znaš ni sam zašto – moš ga bacit čaća!”

Kad se Jürgen, tvrdoglav i pedantan kao mnogi Nijemci, uzeo jadat, da mu je žena gizdava i da ga stalno pokušava začarati tjelesnom ljubavlju, fra Jure skoči i plane. „An vidi ovog kalvina!

Sinko, svit nikad ne zna držat zlatnu miru. Il gleda na tilo, potogovo ono žensko, ka da ga je đava stvorija pa oblikuje – baš ka slavni Giotto, koji je ovikovičija svetog Franu u Asizu – sve osobe ka stroge isposnike: visoki, mršavi, prave štange za fažole moje pokojne matere! Il danas ka moderni slikari, novine i filmovi pretjeruju na drugu stranu: bujno, raskošno tilo je za nji sve na svitu, Bog i vira i srića, ma biži, moj Jürgenu! Bog je stvorija Adama i Evu na svoju priliku pa im zapovijeda, da se ljube i napune zemlju zdravom dicom. Kako onda moš blebetat o grišnom tilu? Nema nečistoće tila, neg postoji samo nečistoća duše!”

Nakon par tjedana iza njihove svađe fra Jure će odlučno: „To više s njima ne ide vako! Odo ja, da i' povučem za uši!” pa odleti u grad kao šibenski Don Camillo. Par dana kasnije sjedimo u hladovini misijskog dvorišta. „Sve u redu ka u Beču! Vida se vratila s dicom natrag k Jürgenu.” „Ma kako ste uspjeli tako brzo sve srediti?” pitam.

„A nu, čemu je naša Crkva uopće do-bra, ako Božja dica ne mogu u nevolji iz nje crpit utihu i snagu?” Onda gucne iz čašice pa uzdahne: „Ipak je naš sveti Frano ima pravo: premalo je ljubavi na svitu!” Čudim se: „Što ima Vidin brak sa svetim Franom?” „A kako ne, Bog te vidija, sinko? Lako se dvoje mladi zaljubi i uzme, al ljubav mora durat cili život. Nije dosta posadit drvce u zemlju, moraš ga stalno zalivat, s ljubavi njegovat. Sad čuj. Kad su ono braća našla Franu usrid šume, di gorko kuka i plače, pa pitaju: ‘Zašto, bolan, Frano, plačeš?’ veli on njima: ‘Plačem jer na svitu ima premalo ljubavi!’”

Opet gucne pa se smije: „Sinko, brak dvoje ljudi nije samo ekonomska zajednica i konak za montažne radnike! Nema braka bez one narodne: Ljubav, sklad i mir, sriće su izvir!” Ivo Hladek

Brief der ausländischen Delegaten an Bischof Lehmann

Sehr geehrter, lieber Herr Bischof,

seit einigen Wochen steht der Entwurf zur Novellierung des Ausländergesetzes öffentlich zur Diskussion. Dieser Entwurf des Bundesinnenministeriums stellt Forderungen der Katholischen Kirche, insbesondere im Hinblick auf das Familienleben, in Frage, was unseres Erachtens nicht unwidersprochen bleiben sollte.

Überhaupt stellt dieser Entwurf keine sehr positive Entwicklung dar, soweit es das Zusammenleben und harmonische Miteinander von deutscher und ausländischer Bevölkerung in der BRD betrifft.

Verschiedene Institutionen und Organisationen in diesem Lande haben schon klar und deutlich dazu Stellung genommen und harte Kritik an der vorgeschlagenen Novellierung geübt. Hierzu gehört ebenfalls die Evangelische Kirche Deutschlands, die nicht so viele Mitglieder unter den ausländischen Mitbürgern hat wie die Katholische Kirche.

Die Delegaten der größeren Gruppen katholischer Ausländer wenden sich, erfüllt von der großen Sorge über diese traurige Entwicklung, an Sie mit der Bitte, sich als Vorsitzender der Deutschen Bischofskonferenz die Sorgen und die Betroffenheit der ausländischen Mitbürger zu eigen zu machen und dafür Sorge zu tragen, daß die Katholische Kirche in Deutschland nicht weiter dazu schweigt, sondern wie in der Vergangenheit klar und mutig die Rechte und Belange der ausländischen Mitbürger und deren Familien vertritt.

Diese Anwaltsfunktion der Kirche für die Schwachen ist von großer Bedeutung nicht nur für die Katholische Kirche selbst, sondern auch für ihr Zeugnis vor der Welt.

Anfang dieses Jahres haben wir Delegaten über Prälat Wilhelm Schätzler um einen Gesprächstermin gebeten. Als Delegaten von fast einer Million ausländischer Katholiken halten wir diesen geplanten Vorstellungsbesuch für sehr wichtig, da hierbei die Verbundenheit unserer Gemeinden mit der einen katholischen Kirche in Deutschland zum Ausdruck gebracht werden kann.

Auch bevor er zum Präsidenten der Deutschen Bischofskonferenz gewählt wurde, war Bischof Lehmann im lebendigen Kontakt mit ausländischen Missionaren. Unser Bild: Bischof Lehmann im Gespräch mit kroatischem Pfarrer in Mainz P. Stjepan Pavić.

Leider haben wir bis heute noch keinen Termin erhalten. Wir bitten Sie noch einmal herzlichst darum. Wir wären auch gern bereit, gemeinsam nach Mainz zu kommen, um Ihnen die Freuden, die Sorgen und Hoffnungen der ausländischen Katholiken mitteilen zu können.

Mit freundlichen Grüßen

Msgr. Luigi Petris
(Delegat der Italiener)

Abbé Henri Cellerier
(Delegat der Franzosen)

P. Rui Prates
(Delegat der Portugiesen)

P. Bernardo Dukić
(Delegat der Kroaten)

Msgr. Dr. Janez Zdešar
(Delegat der Slowenen)

Félix Rodríguez
(Delegat der Spanier)

Bonn, den 6. Juni 1988

Aus dem Brief an die Epheser

Ahmt Gott nach als seine geliebten Kinder, und liebt einander, weil auch Christus uns geliebt und sich für uns hingegeben hat als Gabe und als Opfer, das Gott gefällt (5, 1-2).

**ŽIVA
ZAJEDNICA**

Herausgeber:

**Kroatisches
Oberseelsorgeamt
in Deutschland**

6000 Frankfurt a.M. 50

An den Drei Steinen 42, Tel. (069) 541046

Verantwortlich: Pater Bernardo Dukić

Redakteur: Pater Ignacije Vugdelija

Redaktionsrat: Ivo Hladek, p. Mato Kljajić,
Stanka Vidačković,
p. Stjepan Maleš

Jahresbezugspreis: DM 10,- + poštarina

Bankverbindung: Konto Nr. 129072 bei der
Stadtparkasse Frankfurt (BLZ 500 501 02)

Satz: Fotosatz Service Bauriedl
6082 Mörfelden-Walldorf 2

Druck: Scholl + Klug Druckerei GmbH
6082 Mörfelden-Walldorf 1

Postvertriebsstück D 2384 E Gebühr bezahlt:

Scholl + Klug Druckerei GmbH · 6082 Mörfelden-Walldorf